

KOMPENDIUM

---

# ERSTATNING OG KONTRAKT

DEL 2: ERSTANINGSRET

---

## FORORD

Dette kompendium er udarbejdet til brug for førsteårsstuderende ved Det Juridiske Fakultet på Københavns Universitet i faget Erstatning og Kontrakt. Kompendiet kan dog anvendes af alle, der beskæftiger sig med erstatningsret, uafhængigt af lærestalt og lærebogsgrundlag.

Formålet med kompendiet er at give et kortfattet, systematisk overblik over de centrale dele af erstatningsretten. Kompendiet er derfor bygget op omkring de enkelte erstatningsbetingelser.

Kompendiet er baseret på "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), af Andreas Bloch Ehlers. Kompendiet er alene baseret på en beskrivelse af udvalgte afsnit i Grundlæggende erstatningsret og erstatter således ikke pensum i faget Erstatning og Kontrakt, men skal alene ses som et supplement hertil.

Kommentarer, forslag til forbedringer af kommende udgaver og lignende modtages gerne via e-mail til: [miha@kromannreumert.com](mailto:miha@kromannreumert.com)

Der tages forbehold for senere ændringer og tilføjelser til kompendiet, som vil blive offentliggjort på vores karriereside:

<https://www.kromannreumert.com/Karriere/Jurastuderende>.

Kromann Reumert ©

3. udgave, 1. oplag, verificeret februar 2021

## INDHOLDSFORTEGNELSE

<b>1. INDLEDNING</b> .....	5
<b>2. SKADE OG TAB</b> .....	6
2.1 INDLEDNING.....	6
2.2 GRUNDLÆGGENDE OM ERSTATNINGSOPGØRELSEN .....	6
2.3 PERSON- OG TINGSSKADE.....	6
2.4 FORMUESKADE.....	9
2.5 BEVISBYRDE FOR TABET.....	10
<b>3. ANSVARSGRUNDLAG</b> .....	10
3.1 INDLEDNING OG FORSKELLIGE TYPER AF ANSVARSGRUNDLAG .....	10
3.2 CULPA.....	11
3.3 SKYLDGRADER .....	16
3.4 PRÆSUMPTIONSANSVAR (CULPA MED OMVENDT BEVISBYRDE) .....	17
3.5 CULPABEDØMMELSEN I SPECIELLE TILFÆLDE.....	18
3.6 OBJEKTIVT ANSVAR .....	22
3.7 ANSVAR FOR SKADE FORVOLDT AF ANDRE .....	30
<b>4. KAUSALITET</b> .....	36
4.1 INDLEDNING.....	36
4.2 GRUNDLÆGGENDE OM KAUSALITET OG SQN-TESTEN.....	36
4.3 KONKURRERENDE SKADESÅRSAGER .....	38
4.4 SÅRBARHEDSPRINCIPPET .....	41
<b>5. ADÆKVANS</b> .....	44
5.1 INDLEDNING.....	44
5.2 ADÆKVANSPROBLEMERNE .....	44
5.3 DE TRE ADÆKVANSFIGURER .....	45
5.4 INDIREKTE SKADELIDTE.....	48
<b>6. OBJEKTIVE ANSVARSFRIHEDSGRUNDE</b> .....	50
6.1 INDLEDNING.....	50
6.2 HVILKE OBJEKTIVE ANSVARSFRIHEDSGRUNDE FINDES DER? .....	50
6.3 SAMTYKKE TIL AT LIDE SKADE .....	50
6.4 ACCEPT AF RISIKO .....	51
6.5 NØDVÆRGE .....	51

6.6	NØDRET .....	53
6.7	NEGOTIORUM GESTIO.....	53
<b>7.</b>	<b>LEMPELSE OG BORTFALD .....</b>	<b>55</b>
7.1	INDLEDNING.....	55
7.2	DEN ALMINDELIGE LEMPELSESREGEL.....	55
7.3	SKADELIDTES MEDVIRKEN (EGEN SKYLD) .....	56
7.4	SKADELIDTES TABSBEGRÆNSNINGSPLIGT .....	56
7.5	FORSIKRING .....	57
<b>8.</b>	<b>AFSLUTNING .....</b>	<b>59</b>
	<b>STIKORDSREGISTER.....</b>	<b>62</b>

## 1. INDLEDNING

Erstatningsret er en selvstændig juridisk disciplin, som regulerer, hvornår og i hvilket omfang en skadevolder er ansvarlig og dermed potentielt erstatningspligtig over for en skadelidt som følge af en indtrådt skade.

Udgangspunktet i dansk erstatningsret er, at ethvert tab, der skyldes en skade, må bæres af den, skaden rammer. Dette udgangspunkt kan dog fraviges, såfremt erstatningsbetingelserne er opfyldt. Når alle erstatningsbetingelserne er opfyldt, kan den økonomiske byrde i forbindelse med en skade således flyttes over på den ansvarlige skadevolder.

Det er væsentligt at holde sig for øje, at de erstatningsretlige betingelser som udgangspunkt altid skal være opfyldt for, at en skadevolder kan ifalde et erstatningsansvar. Kompendiet er af den årsag bygget op omkring disse betingelser, og kompendiets struktur afspejler den rækkefølge, hvori man almindeligvis bør behandle erstatningsbetingelserne. Denne grundlæggende tilgang illustreres af følgende figur, som er en gengivelse af figur I i *Grundlæggende erstatningsret* (2019), s. 17:



Figuren illustrerer de fire grundlæggende erstatningsbetingelser og sammenhængen mellem disse. Betingelserne er kumulative, hvilket betyder, at alle betingelser skal være opfyldt, før der ifaldes erstatningsansvar. Som det fremgår af figuren, skal det således først undersøges, om der er indtrådt en skade/et tab (afsnit 2). Er dette tilfældet, skal det afgøres, om der er et ansvarsgrundlag for skadevolderen eller et grundlag for at gøre hæftelsesansvar gældende for andres skadevoldende adfærd (afsnit 3). Herefter skal det undersøges, om der er kausalitet (afsnit 4), og slutteligt om der er adækvans (afsnit 5). Er alle fire betingelser opfyldt må det overvejes, om skadevolder kan opnå ansvarsfrihed eller nedsættelse/bortfald af erstatningen (afsnit 6 og 7).

## 2. SKADE OG TAB

### 2.1 INDLEDNING

Den første erstatningsbetingelse er, at der skal være lidt et tab. Hvis dette ikke er tilfældet, vil skadelidte ikke have grundlag for et erstatningskrav, idet der ikke er noget tab at kræve erstattet.

### 2.2 GRUNDLÆGGENDE OM ERSTATNINGSGØRELSEN

I Danmark følger opgørelsen af erstatningen det grundlæggende princip, at skadelidte i økonomisk henseende skal stilles, som om skaden ikke var sket. Fokus er altså på, at skadelidte ikke må blive efterladt med et økonomisk tab som følge af skadeforvoldelsen, når erstatningsbetingelserne i øvrigt er opfyldt.

### 2.3 PERSON- OG TINGSSKADE

Ovennævnte grundlæggende princip, hvorefter skadelidte i økonomisk henseende skal stilles, som om skaden ikke var sket, er kommet til udtryk på forskellig vis for *personskade* henholdsvis *tingsskade*.

Erstatningsansvarsloven indeholder således en række almindelige regler om erstatning for tab ved personskade, mens erstatningsudmålingen ved tingsskade følger en række ulovfæstede, almene principper.

#### 2.3.1 Personskade

Ved personskade er de centrale tab, som efter erstatningsansvarslovens bestemmelser kan kræves erstattet, følgende:<sup>1</sup>

1) *Helbredelsesudgifter (erstatningsansvarsloven § 1, stk. 1)*

- F.eks. udgifter til læge, tandlæge, fysioterapeut, medicin m.v.

2) *Andet tab (erstatningsansvarsloven § 1, stk. 1)*

---

<sup>1</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 23.

- F.eks. rimelige udgifter til sygepasning af den skadelidte.

3) *Tabt arbejdsfortjeneste (erstatningsansvarsloven § 2)*

- Der er tale om kompensation for det beløb, som skadelidte ville have oppebåret i perioden, hvor han på grund af skaden var uarbejdsdygtig.

4) *Erhvervsevnetab (erstatningsansvarsloven § 5)*

- Hvor en personskade har medført varig nedsættelse af skadelidtes evne til selv at skaffe sig en indtægt ved arbejde, dvs. ved varigt indtægtstab.

5) *Tab af forsørger og rimelige begravelsesudgifter (erstatningsansvarsloven § 12)*

- Når en person som følge af skadevolders adfærd afgår ved døden, kan personer, som blev forsørget af afdøde, kræve erstatning herfor.

Ved personskade er der derudover i et vist omfang mulighed for at få kompensation for ikke-økonomisk skade. Sådant kompensation betegnes **godtgørelse** (idet der ikke kan være tale om "erstatning" uden et økonomisk tab), og efter erstatningsansvarsloven kan følgende centrale ikke-økonomiske skader berettigt godtgørelse:<sup>2</sup>

1) *Svie og smerte (erstatningsansvarsloven § 3)*

- Godtgørelse for svie og smerte kan tilkendes for den periode, hvor den skadelidte er syg, og i særlige tilfælde, selv om skadelidte ikke er syg.

2) *Varigt mén (erstatningsansvarsloven § 4)*

- Godtgørelse kan tilkendes, når den skadelidte har fået varige mén, hvilket afgøres efter en vurdering af skadelidtes helbred og de ulemper i dennes livsførelse, som de varige mén medfører.

3) *Tort (erstatningsansvarsloven § 26)*

- Godtgørelse kan tilkendes, når skadelidte har været udsat for en retsstridig krænkelse af sin frihed, fred, ære eller person.

---

<sup>2</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 24.

### 2.3.2 Tingsskade

I tilfælde af tingsskade er det - ligesom ved personskade - udgangspunktet, at skadelidte skal have fuld erstatning. Erstatningsudmålingen ved tingsskade er imidlertid ikke lovfæstet. Derimod følger udmålingen nogle generelle principper, der overordnet kan opsummeres som følger:<sup>3</sup>

- i. Skadelidte skal have sit fulde tab erstattet (det vil sige, at skadelidte skal stilles, som om skaden ikke var indtrådt).
- ii. Skadelidte må ikke opnå en berigelse ved at få sit tab erstattet (det vil sige, at skadelidte ikke skal tilkendes mere end vedkommendes tab).
- iii. Skadelidte har pligt til at begrænse sit tab (det vil sige, at skadelidte inden for rimelighedens grænser skal forsøge at begrænse sit tab og om muligt undgå det helt).

Erstatningskravet for tingsskade vil almindeligvis have karakter af *driftstabserstatning* og/eller *værditabserstatning*.

Ved **driftstabserstatning** er der tale om et følgetab, idet der ydes erstatning for afsavnet af den pågældende ting. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor et produktionsapparat beskadiges, og skadelidte lider et tab som følge af, at apparatet ikke kan benyttes og produktionen derfor må indstilles i en periode.

Ved **værditabserstatning** forstås, at tingens tabte værdi erstattes. I den forbindelse sondres mellem *totalskade* og *delskade*.

#### 2.3.2.1 Totalskade

Såfremt en genstand er blevet totalskadet, har skadelidte krav på at få den pågældende tings værdi erstattet. Der kan imidlertid være stor forskel på, om værdien opgøres som tingens genanskaffelsesværdi eller som dens salgsværdi.

---

<sup>3</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 25.



I forsikringsretten reguleres værdiansættelse ved tingsskade af bl.a. forsikringsaftalelovens § 37. Denne bestemmelse er ikke direkte anvendelig i erstatningsretten, men princippet er det samme. Udgangspunktet er derfor, at der ved totalskade tilkendes erstatning for genanskaffelsesværdien - ikke salgsværdien - med fradrag for værdiforringelse ved alder, brug mv., jf. princippet i forsikringsaftalelovens § 37.<sup>4</sup>

### 2.3.2.2 Delskade

Princippet i forsikringsaftalelovens § 37 kan ikke overføres til erstatningsretten ved delskade. Såfremt reparation er økonomisk ufornuftig, opgøres erstatningens størrelse ved at tage tingens værdi før skaden og fratække værdien af tingen efter skaden. Er reparation derimod økonomisk fornuftig, tilkendes erstatning til skadelidte for reparationsudgifterne hertil.<sup>5</sup>

## 2.4 FORMUESKADE

Ved siden af person- og tingsskade findes en tredje skadestype kaldet formueskade. Formueskade har en lidt anden karakter end de to andre skadestyper, idet der ikke er tale om en egentlig skade på en person eller ting. Derimod er der, som navnet antyder, tale om skade på "formue". Dette vil f.eks. være tilfældet, hvor skadelidte har lidt et tab ved at følge et råd fra sin rådgiver, advokat, revisor m.v. Skaden er her hverken sket på en ting eller en person, men alene på skadelidtes formue.

### **EKSEMPEL:** Tab på investering - formueskade

Der vil være tale om formueskade, hvis skadelidte på rådgivning fra sin bankrådgiver investerer 100.000 kr. i et selskab, som herefter går konkurs. Skadelidte har mistet sine penge, hvilket er "skaden".

Om skadelidte kan kræve tabet erstattet af sin bankrådgiver, afhænger af om de øvrige erstatningsbetingelser er opfyldt, herunder om bankrådgiveren har handlet ansvarspådragende.

<sup>4</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 25-26.

<sup>5</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 26.

Ved formueskade er det - som ved person- og tingsskade - udgangspunktet, at skadelidte har krav på fuld erstatning for sit tab, og erstatningsopgørelsen følger samme grundlæggende principper som ved tingsskade nævnt ovenfor.<sup>6</sup>

## 2.5 BEVISBYRDE FOR TÅBET

Det er som det altovervejende udgangspunkt den erstatningssøgende (skadelidte), som skal bevise, at vedkommende har lidt et tab. I de fleste tilfælde volder dette ikke større problemer, men navnlig driftstab kan dog efter omstændighederne være svært at føre bevis for.

# 3. ANSVARSGRUNDLÅG

## 3. 1 INDLEDNING OG FORSKELLIGE TYPER AF ANSVARSGRUNDLÅG

Efter dansk ret er det en grundlæggende forudsætning for at ifalde erstatningsansvar, at der foreligger et **ansvarsgrundlag**. Det gælder, uanset om skadevolderen er en fysisk eller juridisk person (f.eks. et A/S eller et ApS). Det forhold, at der foreligger et ansvarsgrundlag, medfører imidlertid ikke i sig selv, at den pågældende skadevolder i sidste ende pålægges et **erstatningsansvar**. Når der er konstateret et ansvarsgrundlag, er det således fortsat nødvendigt at vurdere, om de øvrige erstatningsbetingelser også er opfyldt.

I dansk erstatningsret sondres der overordnet mellem to typer af ansvarsgrundlag, som et erstatningsansvar kan hvile på:

- i. **Culpa** (afsnit 3.2)
- ii. **Objektivt ansvar** (afsnit 3.6)

Et culpaansvar forudsætter, at der er handlet ansvarspådragende. Det vil sige, at der skal være noget at "bebrejde" skadevolder i form af en uagtsom eller forsætlig handling

---

<sup>6</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 26.

eller undladelse.

Et objektivt ansvar er omvendt udtryk for, at en skadevolder ifalder et erstatningsansvar, uanset om der er noget at "bebrejde" den pågældende skadevolder. Dette kan således beskrives som et ansvar uden skyld. De øvrige erstatningsbetingelser skal dog fortsat være opfyldte.

Culpa og objektivt ansvar kan ses som de to yderpoler af ansvarsgrundlag i dansk ret. Hver pol kan betragtes som et udgangspunkt, der kan strækkes mod den anden. Mellem de to yderpoler af ansvarsgrundlag findes der således variationer af de to ansvarsgrundlag. Et eksempel på en ansvarsvariation er fx et skærpet culpaansvar.



#### **EKSAMENSTIP:**

#### **DE ØVRIGE ERSTATNINGSBETINGELSER.**

Selvom der er konstateret et ansvarsgrundlag, er det væsentligt at holde sig for øje, at alle øvrige erstatningsbetingelser også skal være opfyldte, for at en skadevolder kan pålægges et erstatningsansvar.

De to ansvarsgrundlag og variationer heraf er beskrevet nærmere nedenfor.

### **3.2 CULPA**

**Culpa** er det almindelige ansvarsgrundlag i dansk ret. En person eller en virksomhed kan således som udgangspunkt kun ifalde erstatningsansvar, hvis der er udvist en culpøs (ansvarspådragende) adfærd. Erstatningsansvar kan ifaldes som følge af både handlinger og undladelser.<sup>7</sup>

Da culpaansvaret og erstatningsbetingelserne i øvrigt primært beror på ulovbestemte

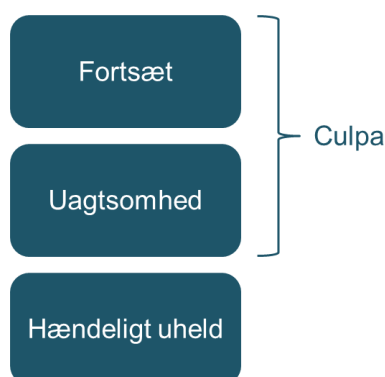
<sup>7</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 70.

retsgrundsætninger, kan det sjældent udledes af lovbestemmelser, hvornår en person eller virksomhed har handlet culpøst og dermed risikerer at ifalde erstatningsansvar. Culpavurderingen må derfor foretages på baggrund af de konkrete omstændigheder, der ligger til grund for skaden sammenholdt med retspraksis.

Efter dansk ret foreligger et culpaansvar, når en skade indtræder som følge af en **uagtsom** eller **forsætlig** handling eller undladelse. **Uagtsomhed** indebærer, at skadevolder handler eller, ved at undlade at handle, agerer uansvarligt. Uagtsomhed underopdeles i simpel og grov uagtsomhed, jf. afsnit 3.3. **Forsæt** betyder derimod, at skadevolder med vilje foretager en skadevoldende handling eller undladelse.

Hvis en person eller virksomhed foretager en handling eller undladelse, der resulterer i en **hændelig skade**, kan skadevolder ikke pålægges et erstatningsansvar efter culpanormen. Det er en konsekvens af, at der efter **culpanormen** alene pålægges erstatningsansvar, hvis skadevolder har handlet eller, ved at undlade at handle, har ageret uagtsomt (ansvarspådragende) eller forsætligt i forbindelse med skadens indtræden.

Det kan illustreres på følgende måde:



### 3.2.1 Introduktion til culpanormen

Efter culpanormen er skadevolder kun erstatningsansvarlig, hvis der (som minimum) er udvist en uagtsom adfærd i forbindelse med skadens indtræden. Sondringen mellem en hændelig begivenhed og en uagtsom handling eller undladelse er derfor afgørende for, om der foreligger det fornødne ansvarsgrundlag.

I dansk ret er der i dag overordnet to tilgange til, hvordan culpavurderingen foretages:<sup>8</sup>

- 1) **Den klassiske culpavurdering**, hvor skadevolders adfærd sammenlignes med den adfærd en bonus pater familias (en almindelig god person) ville have udvist.
- 2) **Den objektiverede culpavurdering**, hvor det vurderes, om skadevolder har udvist en adfærd, der er i overensstemmelse med anerkendte adfærdsnormer.

De to tilgange til culpavurderingen eksisterer side om side, og det kan derfor ikke siges, at der i dag alene gælder én culpanorm. Tværtimod er det således, at den klassiske culpavurdering anvendes, når der ikke findes en anerkendt adfærdsnorm (en regel), mens den objektiverede culpavurdering selvsagt anvendes, når der rent faktisk findes en adfærdsnorm.<sup>9</sup> Se eksempler herpå under afsnit 3.3.3.

### 3.2.2 Den klassiske culpavurdering

Ifølge den klassiske culpavurdering er skadevolders adfærd culpøs, hvis den afviger fra det, som en almindelig god samfundsborger (en bonus pater familias) ville have gjort i den samme situation.

Ved vurderingen er det afgørende, om en bonus pater ville have erkendt, at den handling eller undladelse, som skadevolder foretog, var forbundet med en sådan risiko, at der burde have været handlet anderledes. Det vigtigste vurderingsmoment er således adfærdens skadeevne, og bedømmelsen heraf er grundlæggende udtryk for et skøn.<sup>10</sup>

Hvor vurderingen af skadeevne ikke giver et sikkert resultat, kan følgende betragtninger inddrages som supplement til culpavurderingen:<sup>11</sup>

- 1) Selve **farligheden** af den udviste adfærd.

---

<sup>8</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 70.

<sup>9</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 71.

<sup>10</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 70 og 72.

<sup>11</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 72-74.

- 2) Empiriske **frekvensbetragtninger**. Det vil sige, hvor ofte en bestemt handling eller undladelse rent faktisk medfører skader.
- 3) **Skadens art og omfang**. Det vil sige, om der tale om person-, tings- eller formue-skade, idet der normalvis skal mindre til at udløse ansvar for personskader end tings- og formueskader. Desuden vil det tale for culpa, såfremt bonus pater burde have erkendt, at der kunne ske større skader.
- 4) **Handlingens nytteværdi**. Jo lavere nytteværdi handlingen har, desto større sandsynlighed er der for at finde, at skadevolder har handlet culpøst.
- 5) **Handlingsalternativer**. Kunne skadevolderen faktisk have handlet anderledes, og burde bonus pater-skadevolderen have valgt dette handlingsalternativ, taler dette for, at der er handlet culpøst.
- 6) Besidder skadevolder en **specialviden**, som har konkret betydning for skadevolders mulighed for at indse fare, vil dette påvirke culpavurderingen, idet skadevolders særlige viden kommer ham til ulempe. Man kan altså sige, at adfærden i sådanne tilfælde vil blive sammenlignet med en bonus pater-specialist. Eksempelvis vil en elektriker have særlig viden om elektricitet, og elektrikerens skal derfor vurderes i forhold til, hvad en person med denne viden burde have indset.

### 3.2.3 Den objektiverede culpavurdering

Den objektiverede culpapregel indebærer, at skadevolderens potentielle ansvar vurderes ved at sammenholde skadevolders adfærd med en anerkendt adfærdsnorm.

Bedømmelsen siges at være "objektiveret", fordi fokus er på, hvorvidt skadevolders adfærd stemmer overens med anerkendte normer, mens den klassiske culpa-bedømmelse altså fokuserer på, hvad en bonus pater familias ville have gjort.

**EKSEMPEL:** Manglende efterkommelse af forskrifter – vigepligt.

En undladelse af at overholde en vigepligt vil være en afvigelse fra et anerkendt adfærdsmønster, jf. færdselslovens § 26. En person, der ikke overholder sin vigepligt, risikerer derfor at ifalde erstatningsansvar, hvis den manglende overholdelse af vigepligten medfører skade.

**EKSEMPEL:** Manglende efterkommelse af en handlepligt – snerydning.

Et andet anerkendt adfærdsmønster følger af lov om vintervedligeholdelse og renholdelse af veje. Herefter har en husejer pligt til at foretage snerydning snarest muligt efter snefald til sikring af, at færdende ikke kommer til skade. Den husejer, der forsømmer sin pligt til at rydde sne, vil kunne ifalde erstatningsansvar over for den forbigående, der måtte pådrage sig en glideskade som følge af husejerens manglende snerydning.

Anerkendte adfærdsmønstre kan være såvel skrevne som uskrevne regler for, hvordan man skal agere i forskellige situationer.<sup>12</sup>

Adfærdsnormerne kan således f.eks. optræde i:

- 1) **Love.** Et eksempel herpå er færdselslovens § 10, stk. 7, hvorefter fodgængere kun må betræde kørebane og cykelsti, når signalet viser grønt lys for gående.
- 2) **Bekendtgørelser** og andre **administrative forskrifter.**
- 3) **Sædvaner.** Når der på et bestemt område findes regler for "rigtig adfærd" (skrevne som uskrevne), vil overtrædelse heraf i de fleste tilfælde føre til ansvar.<sup>13</sup>

I forbindelse med den objektiverede culperegulering skal man desuden være opmærksom på de såkaldte **Schutzzweck-betragtninger**, som er et udtryk for, at en skadevolder ikke

<sup>12</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 75.

<sup>13</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 78.

nødvendigvis har handlet culpøst ved ikke at handle i overensstemmelse med en anerkendt regel, hvis reglen ikke har til formål at beskytte mod den udviste adfærd eller den skade, der er indtruffet.<sup>14</sup>

Et illustrativt eksempel på Schutzzweck-betragtninger findes i dommen U.1990.535 V, hvor en murermester havde opbevaret en dunk saltsyre i strid med reglerne herfor. Ukendte gerningsmænd stjal saltsyren og brugte den til at begå hærværk på naboejendommen. Naboen krævede herefter erstatning af murermesteren, da saltsyren burde have været opbevaret, så den var utilgængelig. Murermesteren ifaldt dog ikke ansvar, da formålet med reglerne om opbevaring af saltsyre ikke var at beskytte mod tyveri og hærværk, men derimod havde et sikkerhedsmæssigt formål.

### 3.3 SKYLDGRADER

Efter dansk ret foreligger som nævnt et culpaansvar, når en skade indtræder som følge af en **uagtsom** eller **forsætlig** handling eller undladelse.

**Uagtsomhed** indebærer, at skadevolder handler eller, ved at undlade at handle, agerer uansvarligt, mens (direkte) **forsæt** betyder, at skadevolder med vilje foretager en skadevoldende handling eller undladelse.

Uagtsomhed underopdeles i kategorierne **simpel uagtsomhed** og **grov uagtsomhed**, og sondringen mellem de to skyldgrader foretages med baggrund i, hvor klart et skadepotentiale skadevolders adfærd har. Normalvis vil der være tale om grov uagtsomhed, hvor skadevolders adfærd indebærer en *indlysende* fare for den indtrådte skade, mens der vil være tale om simpel uagtsomhed, hvor der er *mindre indlysende* fare for skade.<sup>15</sup>

Det er vigtigt at være opmærksom på, at sondringen mellem grov og simpel uagtsomhed normalvis ingen betydning har for, om der foreligger et ansvarsgrundlag for skadevolder, idet der i begge tilfælde vil være handlet culpøst. Sondringen har dog betydning i andre sammenhænge. Skadevolder kan f.eks. ikke blive ansvarsfri i henhold

<sup>14</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 79.

<sup>15</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 82-84.



til erstatningsansvarsloven § 19, stk. 1, selvom der foreligger en relevant forsikring, hvis skadevolder har handlet groft uagtsomt eller forsætligt, jf. erstatningsansvarsloven § 19, stk. 2, nr. 1 og § 19, stk. 3.

Skyldgrad	Beskrivelse
Forsæt	(Direkte) hensigt
Grov uagtsomhed	Indlysende fare for den indtrådte skade
Simpel uagtsomhed	Mindre indlysende fare for skade
Hændelige uheld	Tilfældigt opståede skader uden tilstedeværelse af skyld

### 3.4 PRÆSUMPTIONSANSVAR (CULPA MED OMVENDT BEVISBYRDE)

**Præsumptionsansvar** indebærer en ansvarsskærpelse i forhold til det almindelige culpaansvar. Ansvarsskærpelsen beror på en omvendt bevisbyrde, hvilket vil sige, at bevisbyrden for erstatningsansvaret, der normalt påhviler den skadelidte, i stedet påhviler (er overvæltet på) skadevolder. Skadevolder skal derfor bevise, at en indtrådt skade ikke skyldes skadevolderens (eller nogen for hvem skadevolderen hæfter) fejl eller forsømmelse eller, med andre ord, uagtsomme handling eller undladelse. Kun hvis skadevolder kan løfte denne bevisbyrde, går skadevolder fri for ansvar.

Præsumptionsansvaret adskiller sig fra det objektive ansvar ved, at skadevolderen fortsat skal have handlet uagtsomt, mens det objektive ansvar som nævnt ifaldes, uanset om der er noget at "bebrejde" den pågældende skadevolder.

Præsumptionsansvar kan følge af både lovgivning og retspraksis.

Lovbestemt præsumptionsansvar følger blandt andet af elsikkerhedsloven, der i § 12 pålægger den, der driver et elektrisk anlæg (skadevolder), at erstatte den skade på person eller gods, som anlægget forvolder, *"medmindre det godtgøres, at skaden ikke kunne være afværget gennem den agtpågivenhed og omhu, som driften af et anlæg kræver"*.

Et ulovbestemt præsumptionsansvar bringes undertiden i anvendelse af domstolene, når det findes rimeligt, at det skal være lettere for skadelidte at opnå erstatning. De centrale

forhold, som kan tale for at anvende et præsumptionsansvar, er følgende:<sup>16</sup>

- 1) Skadevolder er nærmest til at sikre sig et bevis, og han undlader at gøre dette.
- 2) Skadevolder har overtrådt en forskrift.
- 3) Skadevolder har foretaget farlige/risikofyldte handlinger.

### 3.5 CULPABEDØMMELSEN I SPECIELLE TILFÆLDE

Culpanormens strenghed er ikke den fuldstændig samme i alle tilfælde og på alle områder. Der gør sig f.eks. forskellige hensyn gældende alt afhængig af, om man optræder som billist i trafikken eller udøver en idrætsdisciplin, f.eks. boksning. Det er derfor ganske naturligt, at culpabedømmelsen ikke er lige streng i alle tilfælde, og i det følgende gennemgås en række tilfælde, hvor culpanormen kan siges at være mere eller mindre streng.

#### 3.5.1 Professionsansvaret

En professionel skadevolder, dvs. en person, som forvolder skade i sit professionelle virke, sammenlignes med andre udøvere af den pågældende profession, når det skal bedømmes, om der er handlet culpøst. Der gælder med andre ord en såkaldt **professionsansvarsnorm**, som udtrykker, hvordan professionelle inden for et bestemt fag bør agere.<sup>17</sup> Vær dog også opmærksom på, at visse professioner er decideret lovregulerede eller underlagt brancheudstedte regler, herunder f.eks. etiske regler. Advokater og revisorer er eksempelvis begge underlagt særlige "god skik"-regler jf. retsplejeloven § 126, stk. 1 hhv. revisorloven § 16, stk. 1.

Professionsansvaret er udtryk for en skærpeelse af culpaansvaret, idet en professionel bedømmes efter en strengere norm end den almindelige bonus pater-norm.

Hvis en skadevolder, der er amatør, påtager sig arbejde på et professionelt område, og

---

<sup>16</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 91.

<sup>17</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 93.

giver omverdenen det indtryk, at vedkommende er professionel, er skadevolderen også omfattet af professionsansvarsnormen.<sup>18</sup>

### 3.5.2 Arbejdsgivers ansvar for arbejdsskader

En arbejdsgiver har grundlæggende en forholdsvis vidtrækkende omsorgsforpligtelse over for sine ansatte. Der skal derfor oftest ikke særlig meget til, før en arbejdsgiver kan siges at have handlet culpøst i den sammenhæng.<sup>19</sup>

Arbejdsgiverens omsorgspligt fremgår navnlig af arbejdsmiljøloven (AML), og vurderingen af en arbejdsgivers erstatningsansvar tager ganske naturligt ofte sit udgangspunkt heri. Der foretages således en objektiveret culpabedømmelse, hvor der er fastlagt normer for arbejdsgiverens adfærd i AML eller i øvrigt andetsteds.<sup>20</sup>

Som eksempler på centrale ansvarssituationer kan nævnes følgende:

- 1) Arbejdsgiveren skal sørge for at føre effektivt tilsyn med, at arbejdet udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt, jf. AML § 16.
- 2) Arbejdsgiveren skal give de ansatte nødvendig oplæring og instruktion i at udføre arbejdet på en farefri måde, jf. AML § 17, stk. 2.
- 3) Arbejdsgiveren skal sørge for en forsvarlig planlægning og tilrettelægning af arbejdet, jf. AML § 38.
- 4) Arbejdsgiveren skal sørge for, at arbejdspladsen er forsvarligt indrettet, jf. AML § 42, stk. 1 og stk. 2.
- 5) Arbejdsgiveren skal sikre, at arbejdet udføres med forsvarlige maskiner, og at der anvendes de rigtige tekniske hjælpemidler, jf. AML § 45, stk. 1.

---

<sup>18</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 93.

<sup>19</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 95-96.

<sup>20</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 96.

6) Arbejdsgiveren skal sikre, at der er et godt psykisk arbejdsmiljø, jf. AML § 1.

### 3.5.3 Ansvar for ejere m.fl. af fast ejendom

Personer, som ejer eller råder over fast ejendom, er pligtige at sørge for, at såvel ejendommen som genstande, der måtte befinde sig herpå, ikke er til fare for andre. Ansvar herfor er ganske strengt, da der stilles relativt store krav til, at en ejendom ikke giver anledning til fare.<sup>21</sup>

Ansvar kan ifaldes over for både udenforstående tredjemænd og personer, der har lovlig adgang til den pågældende ejendom. I særlige tilfælde kan endda ifaldes ansvar over for personer, som ikke har lovlig adgang til en ejendom.<sup>22</sup>

### 3.5.4 Arrangørers ansvar

Arrangører bedømmes som udgangspunkt efter en streng ansvarsnorm på samme vis som ejere m.fl. af fast ejendom, eftersom arrangører har kontrol over et bestemt område, hvor der kan ske skade. Arrangører skal således træffe de nødvendige foranstaltninger (og give behørig instruktion) for at sikre, at deltagere, tilskuere og andre ikke lider skade.<sup>23</sup> Træffes disse foranstaltninger, vil arrangører dog normalt ikke pådrage sig ansvar.

Efter omstændigheder kan ansvarsbedømmelsen mildnes i relation til *deltagerne*, når disse har været klar over, at der var bestemte risici forbundet med deres deltagelse i arrangementet. Dette gælder i særdeleshed, hvor et givent arrangement er præget af *tydelige faremomenter*.<sup>24</sup> Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvor en person lider skade under deltagelse i et paintball-arrangement.

### 3.5.5 Skadevoldere med fysiske eller psykiske undermål

Udgangspunktet i dansk ret er, at fysiske og psykiske undermål (f.eks. fysisk handicap eller mental retardering) *ikke* har betydning for ansvarsbedømmelsen for disse

---

<sup>21</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 103.

<sup>22</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 103.

<sup>23</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 106.

<sup>24</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 107.

personer.<sup>25</sup> Hovedreglen er altså, at der skal foretages en almindelig culpabedømmelse, uanset at skadevolder ikke har samme fysiske eller psykiske egenskaber som en gennemsnitlig person.

Der er dog mulighed for **nedsættelse** eller **bortfald** af erstatningsansvaret efter erstatningsansvarsloven § 24 b, stk. 1, 2. pkt. Et erstatningskrav mod personer med psykiske undermål kan således nedsættes eller bortfalde, hvis det er rimeligt under hensyn til **i)** personens sindstilstand, **ii)** handlingens beskaffenhed eller **iii)** omstændighederne i øvrigt.

I hvert enkelt tilfælde skal der foretages en konkret vurdering, hvor de oplyste kriterier inddrages. Lempelse kan dog aldrig ske, hvor det psykiske undermål skyldes, at skadevolder ved misbrug af beruselsesmidler eller på lignende måde har hensat sig i en sådan sindstilstand jf. erstatningsansvarsloven § 24 b, stk. 2.

### 3.5.6 Børns ansvar

Udgangspunktet for børn (som er under 15 år) er, at de er underlagt samme regler, som personer over 15 år. Hovedreglen er dermed, at de almindelige erstatningsbetingelser skal være opfyldte, herunder at der skal foreligge et ansvarsgrundlag.

Culpabedømmelsen for børns vedkommende er i udgangspunktet ikke anderledes end culpabedømmelsen for andre personer. Der er dog den forskel, at bedømmelsen er **aldersrelativ**, når det kommer til børn under 15 år. Det vil sige, at et barns adfærd skal sammenlignes med en bonus pater-standard for den pågældende alder.<sup>26</sup> Culpabedømmelsen bliver derfor mildere for børns vedkommende end for voksne.

Efter lempelsesreglen i erstatningsansvarsloven § 24 a, 2. pkt. kan et barns erstatningsansvar **nedsættes** eller **bortfalde**, hvis det findes rimeligt. Et erstatningskrav mod et barn kan således nedsættes eller bortfalde, hvis det er rimeligt under hensyn til **i)** manglende udvikling hos barnet, **ii)** handlingens beskaffenhed eller **iii)** omstændighederne i øvrigt.

---

<sup>25</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 108.

<sup>26</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 110.

I hvert enkelt tilfælde skal der foretages en konkret vurdering, hvor de oplyste kriterier inddrages.

### 3.5.7 Ansvar ved idræt og gæstebud

Ved deltagelse i idrætsaktiviteter er risikoen for skade som oftest større end normalt. Af den grund gælder der en mildere ansvarsnorm end normalt, når man deltager i idrætsaktiviteter, hvor man er klar over, at der er større risiko for skade. I den forbindelse foretages en konkret vurdering i forhold til den idræt, der udøves.<sup>27</sup>

Det er væsentligt at bemærke, at uagtsomhedsbedømmelsen alene er mild for skader, som forvoldes på andre deltagere. Dette skyldes, at det ikke er kendeligt for udenforstående, at risikoen for at pådrage sig skade er større end normalt.<sup>28</sup>

Ovennævnte betragtninger om kendeligheden af risikoen for at pådrage sig skade gælder også ved skader, der forvoldes ved gæstebud. Hvis man forvolder tingsskade ved gæstebud, bedømmes man derfor mildt. Dette gælder dog ikke ved personskade.<sup>29</sup>

#### **EKSAMENSTIP:**

#### **BEHANDLING AF CULPA SOM ANSVARSGRUNDLAG.**

Det er en god idé at begynde med at fastslå, at hovedreglen i dansk ret er et almindeligt culpaansvar. Afhængigt af opgavens faktum kan besvarelsen herefter kvalificeres i forhold til de særlige varianter af culpaansvaret som er beskrevet i dette afsnit 3.5.

### 3.6 OBJEKTIVT ANSVAR

**Objektivt ansvar** kaldes også ansvar uden skyld og indebærer grundlæggende, at skadevolder kan ifalde erstatningsansvar for skader, som forvoldes, uden at skadevolderen har optrådt forsætligt eller uagtsomt. Et objektivt ansvar kræver

<sup>27</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 112.

<sup>28</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 113.

<sup>29</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 113-114

hjemmel, som kan følge enten af lov (**lovbestemt objektivt ansvar**) eller af retspraksis, hvor domstolene eksplicit har taget stilling til det objektive ansvar (**ulovbestemt objektivt ansvar**).

Et objektivt ansvar indebærer, at en skadevolder ifalder erstatningsansvar, uanset om der er noget at "bebrejde" vedkommende eller ej. Det betyder, at skadens blotte indtræden medfører et erstatningsansvar, uden hensyntagen til om skadevolder har udvist ansvarspådragende adfærd (culpa) i forbindelse med den skadevoldende handling eller ej.

Når der er et **objektivt ansvarsgrundlag**, vil en skadevolder derfor også være erstatningsansvarlig for skader, der er udslag af et hændeligt uheld eller en hændelig begivenhed. Ligeledes kan en skadevolder ifalde ansvar for skader, der primært indtræder som følge af den skadelidtes egen uagtsomme adfærd. Et eksempel herpå er en fodgænger, der træder ud foran et motorkøretøj, hvor brugeren af motorkøretøjet har objektivt ansvar.

Det kan illustreres på følgende måde:



Erstatningsansvar som følge af objektivt ansvar forudsætter dog stadig, at de øvrige erstatningsbetingelser er opfyldt.

### 3.6.1 Ulovbestemt objektivt ansvar

Ulovbestemt objektivt ansvar er udviklet af domstolene i særlige tilfælde, hvor et objektivt ansvar er fundet nødvendigt, men ikke er lovfæstet. Ulovbestemt objektivt

ansvar ses derfor i de helt særlige situationer, hvor statuering af et erstatningsansvar synes at være det korrekte resultat, men hvor et culpaansvar ikke er muligt, enten fordi betingelserne for et culpaansvar ikke er opfyldt, eller fordi en culpavurdering simpelthen ikke lader sig gennemføre.

Overordnet set er der **to tilfældegrupper**, hvor domstolene indtil videre har gjort brug af et ulovbestemt objektivt ansvar. Dette er ved, **i)** større bygge- og anlægsarbejder, og **ii)** svigt i maskiner, materialer og tekniske installationer.<sup>30</sup>

### 3.6.1.1 Større bygge- og anlægsarbejder

Som bygherre, der opfører et større byggeri, vil man som udgangspunkt være ansvarlig efter *culpanormen*, hvis der sker skader ved arbejdets udførelse. Der vil dog i en lang række tilfælde være tale om et skærpet culpaansvar, og i bestemte situationer er desuden pålagt objektivt ansvar af domstolene.<sup>31</sup>

Bygherren vil dog ikke uden videre blive ansvarlig på et objektivt grundlag. At statuere objektivt ansvar for bygherren kræver særlige grunde. Dette skyldes, at det er ganske byrdefuldt for bygherren at blive ansvarlig, selvom han i og for sig ikke har gjort noget forkert.

Ved vurderingen af, om bygherren skal undergives et ulovbestemt objektivt ansvar i forbindelse med et større bygge- og anlægsarbejde, indgår bl.a. følgende vurderingsmomenter:<sup>32</sup>

- 1) Der skal være tale om et *større* bygge- og anlægsarbejde. Private byggeherrer, som opfører almindelige huse til beboelse, pålægges normalt ikke et ulovbestemt objektivt ansvar.
- 2) Der skal være et kendeligt og ikke ubetydeligt skadepotentiale forbundet med byggeriet. Det vil bl.a. navnlig være i relation til naboejendomme, som

---

<sup>30</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 126.

<sup>31</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 126

<sup>32</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 126-127.



eksponeres for en uafværgelig risiko, da disse normalt ikke kan flyttes.

- 3) Når planlægning og kontrol med byggeriet rent faktisk foretages af bygherren, taler det for objektivt ansvar, da bygherren således har mulighed for at indregne risikoen for skadeforvoldelse i sine budgetter samt eventuelt forsikre sig herimod.
- 4) Såfremt bygherren har valgt en relativt billig løsning til fundering af byggeriet, kan dette tale for at lade ham være objektivt ansvarlig.
- 5) Såfremt bygherren på forhånd var blevet advaret om risikoen ved at vælge bestemte materialer eller benytte bestemte fremgangsmåder, taler dette for et objektivt ansvar.

De fleste af ovennævnte momenter skal formentlig være til stede, før et objektivt ansvar bringes i spil af domstolene.<sup>33</sup>

### **3.6.1.1.1 Udgravninger og piloteringer**

I forbindelse med navnlig **udgravninger** og **piloteringer** er der et særligt hensyn at tage til naboer, genboer og lignende. Højesteret fastslog derfor i U.1968.84 H (Aalborg Kloster-dommen), at bygherrer kan pålægges et objektivt ansvar for skader, der udspringer af sådan virksomhedsudøvelse.

**DOM:** UfR 1968.84 H

I forbindelse med et større byggeri i Aalborg blev der foretaget fundering-/pilotering ved nedramning af et betydeligt antal betonpæle, som medførte revnedannelser i nogle bygninger tilhørende Aalborg Kloster. Bygningerne var ca. 500 år gamle og lå ca. 100-200 meter væk fra byggepladsen. Arbejdet blev udført i bygherrens interesse efter dennes anvisninger og for dennes regning, og bygherren havde derfor haft mulighed for at indregne dækning af risikoen for sådanne skadetyper ved budgetteringen og planlægningen af arbejdet. Dette var imidlertid ikke sket, og Højesteret stadfæstede

---

<sup>33</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 127.

derfor landsrettens dom, således at omkostningerne ved de skete skader skulle bæres af bygherren. At skaderisiko grundet afstanden mellem klosterets bygninger og byggepladsen muligvis havde stået bygherren fjerntliggende, samt at klosteret næppe var funderet efter de på skadetidspunktets (men derimod efter de på opførelsestidspunktets) gældende standarder, kunne ikke ændre herpå.

### 3.6.1.2 Svigt i maskiner, materialer og tekniske installationer

Der opstår af og til skader som følge af svigt i maskiner, materialer og tekniske installationer. Da svigt i maskiner m.v. rummer et relativt stort farepotentiale, gælder i disse tilfælde som udgangspunkt et skærpet culpaansvar, hvilket bl.a. kan indebære, at domstolene vælger at vende bevisbyrden om, sådan at skadevolderen skal bevise sin uskyld.<sup>34</sup>

Det er imidlertid også set, at domstolene i disse tilfælde vælger at pålægge skadevolderen et ansvar på objektivet grundlag. Dette er i hvert fald sket i tre domme: U.1957.109 H, U.1983.866 H/2 og U.1983.895 H.<sup>35</sup>

### 3.6.2 Lovbestemt objektivet ansvar

Objektivt ansvar er blevet pålagt ved lov på en række forskellige områder. Nærværende fremstilling omhandler udelukkende lovbestemt objektivet ansvar for motordrevne **køretøjer**, jf. færdselsloven, og **hunde**, jf. hundeloven.

#### 3.6.2.1 Sondring mellem objektivet ansvar og skærpet culpaansvar

Som tidligere omtalt er visse handlinger efter dansk ret undergivet et skærpet culpaansvar. Et sådant skærpet culpaansvar kan have lighedspunkter med et objektivet ansvar uden at være det. Grænsedragningen er ikke altid klar.

Nærværende fremstilling koncentrerer sig alene om de områder, der utvivlsomt er underlagt et lovbestemt objektivet ansvar.

---

<sup>34</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 130-131.

<sup>35</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 131.

### 3.6.2.2 Objektivt ansvar for hunde

På samme vis som færdselsloven, jf. nedenfor, opererer **hundeloven** med et objektivt ansvar. Besidderen af en **hund** er således "*forpligtet til at erstatte den skade, hunden forvolder*"<sup>36</sup>, uanset skadetypen og erstatningens størrelse.

Hundeloven indeholder endvidere en pligt for besidderen til at forsikre sin hund for eventuelt ansvar (ansvarsforsikring), og det fremgår af loven, at forsikrings-selskabet hæfter umiddelbart over for skadelidte.<sup>37</sup>

Erstatningsansvaret for hunde kan lempes eller bortfalde som følge af skadelidtes **medvirken (egen skyld)** til den indtrådte skade.<sup>38</sup>

### 3.6.2.3 Ansvar for motordrevne køretøjer

**Færdselsloven** opererer både med et *objektivt ansvar* og et *culpaansvar*. Det er således ikke uden videre alle skader, som forvoldes af et motordrevent køretøj, der er underlagt en objektiv ansvarsbedømmelse. Uanset om et erstatningsgrundlag efter færdselsloven hviler på et objektivt ansvar eller et culpaansvar, er det dog i alle tilfælde vigtigt at holde sig for øje, at der kun pålægges erstatningsansvar, såfremt de øvrige erstatningsbetingelser er opfyldt.

#### 3.6.2.3.1. Færdselslovens anvendelsesområde

**Færdselsloven** gælder "*for færdsel på vej, som benyttes til almindelig færdsel af en eller flere færdselsarter*", jf. færdselsloven § 1, herunder på vej, gade, cykelsti, fortov, plads, bro, tunnel, passage, sti eller lignende, uanset om den/det er offentlig eller privat, jf. færdselsloven § 2, nr. 28. Herudover er det i retspraksis blevet fastslået, at også parkeringspladser/-huse, indkørsler til offentlige bygninger mv. omfattes af begrebet "*vej*".<sup>39</sup>

Det objektive ansvar og culpaansvaret i færdselsloven finder kun anvendelse på skader,

---

<sup>36</sup> Jf. hundelovens § 8, stk. 1, 1. pkt.

<sup>37</sup> Jf. hundelovens § 8, stk. 2.

<sup>38</sup> Jf. hundelovens § 8, stk. 1, 2. pkt.

<sup>39</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 140.

der forvoldes af et **motordrevet køretøj**. Det vil sige, at der skal være tale om et "**køretøj, der er forsynet med motor som drivkraft**", jf. definitionerne i færdselsloven § 2, stk. 1, nr. 10 og 14. Eksempler på motordrevne køretøjer er biler, motorcykler, knallerter, traktorer eller lignende.

### 3.6.2.3.2 Færdselslovens personkreds

Færdselslovens personkreds omfatter **ejere, brugere og førere**. Det er imidlertid alene ejere og brugere, der kan ifalde objektivt ansvar, jf. færdselsloven § 104, stk. 1. Føreren er underlagt et almindeligt culpaansvar, jf. færdselsloven § 104, stk. 2.

Der vil altid være én ejer eller bruger, der er objektivt ansvarlig.<sup>40</sup>

**Ejeren** er personen, som har retlig adgang til køretøjet. Forvolder ejeren skade, mens denne kører i sin egen bil, er der objektivt ansvar, jf. færdselsloven § 104, stk. 1.

**Brugeren** er en person, der i situationen benytter køretøjet i *egen interesse og selvstændigt råder over køretøjet*, selvom vedkommende ikke har retlig adgang til bilen.<sup>41</sup> En bruger er underlagt det objektive ansvar, jf. færdselsloven § 104, stk. 1. Når der findes en ansvarlig bruger, er ejeren af køretøjet ikke objektivt ansvarlig.

**Føreren** er en person, der benytter køretøjet i en andens interesse. En fører ifalder alene ansvar efter culpa-reglen, jf. færdselsloven § 104, stk. 2.

### 3.6.2.3.3 Hvilke begivenheder er omfattet af færdselslovens objektive ansvar?

Det objektive ansvar i færdselsloven finder kun anvendelse på **skader, som motorkøretøjet forvolder ved færdselsuheld**, og på **skader, der skyldes eksplosion/brand i det motordrevne køretøjs brændstofanlæg**, jf. færdselsloven § 101, stk. 1. Disse skadetyper omfatter i henhold til retspraksis blandt andet, men ikke udelukkende, følgende:<sup>42</sup>

---

<sup>40</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 143.

<sup>41</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 143.

<sup>42</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 141.

- Skader, der skyldes påkørsel og sammenstød
- Skader, der opstår i forbindelse med påfyldning af brændstof
- Skader, der opstår, ved at et motordrevet køretøj slynger genstande op fra vejbanen (eksempelvis sten, sne, is, sand eller lignende)
- Skader, der opstår, ved at dele af et motordrevet køretøj falder af (eksempelvis et sidespejl eller lignende)
- Skader, der opstår, ved at gods falder af under kørslen med det motordrevne køretøj.

For så vidt angår **færdselsuheld**, er det desuden et krav, at køretøjet er *i brug som et trafikmiddel*, når skaden indtræffer. I praksis anlægges dog en meget bred fortolkning af dette, og selv i tilfælde hvor et køretøj er blevet parkeret, kan der alt efter omstændighederne være tale om et objektivt ansvar.<sup>43</sup>

Det er uden betydning, om den indtrådte skade er en personskade eller en tingsskade, da det objektive ansvar omfatter begge skadetyper, forudsat at skaden rammer tredjemand (eksempelvis en passager). Rammer skaden derimod ejeren selv, kan han naturligvis ikke ifalde et objektivt ansvar over for sig selv.

#### **3.6.2.3.4 Hvilke begivenheder er omfattet af færdselslovens culpaansvar?**

Såfremt et **motordrevet køretøj volder skade på anden måde** end ved et færdselsuheld eller ved en eksplosion/brand, der hidrører fra motorkøretøjets brændstofanlæg, vil skaden ikke være omfattet af færdselslovens objektive ansvar, men derimod færdselslovens culpaansvar, jf. færdselsloven § 102.

#### **3.6.2.3.5 Skadelidtes medvirken (egen skyld)**

Såfremt en skadelidt selv har medvirket til skadens indtræden, er der i medfør af færdselsloven mulighed for at **nedsætte** erstatningskravet eller helt lade det **bortfalde**.

Der er overordnet set **tre hovedtilfælde** af egen skyld reguleret i færdselsloven:

---

<sup>43</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 141-143.

- 1) Tilfælde, hvor et motordrevet køretøj påkører bløde trafikanter (f.eks. fodgængere og cyklister), jf. færdselsloven § 101, stk. 2.
  - Der kan aldrig ske nedsættelse eller bortfald af erstatning for personskade, hvis skadelidte alene har handlet simpelt uagtsomt.
  
- 2) Tilfælde, hvor et motordrevet køretøj påfører tingsskade på en blød trafikants ting, eller påkører ting (f.eks. et vejskilt), jf. færdselsloven § 101, stk. 3.
  - Erstatningen for tingsskade kan nedsættes eller bortfalde, hvis skadelidte har handlet enten forsætligt eller uagtsomt.
  
- 3) Tilfælde, hvor køretøjet påkører et andet køretøj (sammenstød), jf. færdselsloven § 103.
  - Ved personskade gælder reglen i § 101, stk. 2, tilsvarende.
  - Ved tingsskade vil skyldfordeling ske efter culpereglen.<sup>44</sup>

### 3.7 ANSVAR FOR SKADE FORVOLDT AF ANDRE

Udgangspunktet for det erstatningsretlige ansvar i dansk ret er skadevolderen og dennes skadevoldende adfærd. I visse særligt hjemlede tilfælde kan andre dog blive ansvarlige for den skadevoldende persons handlinger.<sup>45</sup>

#### 3.7.1 Principalansvaret i DL 3-19-2

Dansk ret opererer med et såkaldt **principalansvar**. Betegnelsen omfatter det forhold, at en arbejdsgiver som udgangspunkt hæfter for det mulige erstatningsansvar, som de ansatte måtte pådrage sig i forbindelse med arbejdets udførelse. Ansvaret kan således siges at være skærpet for arbejdsgiveren, der uden selv at have handlet ansvarspådragende kan blive erstatningsansvarlig. Principalansvaret følger af Danske Lov 3-19-2.

Baggrunden for principalansvaret er, at det er arbejdsgiveren, som driver den virksomhed, skaderne udspringer af. Det er derfor arbejdsgiveren, som har mulighed for

---

<sup>44</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 151.

<sup>45</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 153.

at indregne eventuelle erstatningsansvar som en driftsrisiko/-omkostning eller at forsikringsafdække sådanne.<sup>46</sup>

### 3.7.1.1 Betingelserne for at gøre principalansvaret gældende

Før en arbejdsgiver kan ifalde principalansvar i henhold til DL 3-19-2, skal fire kumulative betingelser være opfyldt. Disse betingelser er følgende:<sup>47</sup>

- 1) Der skal være tale om en **"Tiener"**. Dette vil sige, at arbejdsgiveren alene bliver ansvarlig for personer, som kan kvalificeres som **ansatte**. Der skal med andre ord være et over-/underordningsforhold. Arbejdstageren skal være underlagt arbejdsgiverens instruktions-, kontrol- og tilsynsmyndighed.
- 2) Skaden skal ske **"derudi"**. Dette vil sige, at skaden skal ske i forbindelse med arbejdet.
- 3) Arbejdstageren skal have handlet **culpøst**.
- 4) Den ansattes handling eller undladelse **må ikke være abnorm** i forhold til det, arbejdet går ud på. Denne betingelse gælder dog kun, hvis der ikke er noget kontraktforhold mellem arbejdsgiver og skadelidte.

Uden for principalansvaret falder arbejde, der er overladt til selvstændig udførelse af en tredjemand.

#### **EKSAMENSTIP:**

Dét forhold at arbejdsgiveren ifalder principalansvar efter DL 3-19-2 indebærer ikke, at arbejdstagerens erstatningsansvar bortfalder. I en eksamensopgave bør man først undersøge, om arbejdstageren ifalder erstatningsansvar efter de almindelige erstatningsbetingelser, hvorefter det skal undersøges, om arbejdsgiveren kan ifalde et arbejdsgiveransvar efter DL 3-19-2.

<sup>46</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 154.

<sup>47</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 156.

### 3.7.1.1.1 Betingelse 1: "Tiener"

Den første af de fire betingelser er, at der skal være tale om en "Tiener", hvilket grundlæggende indebærer, at der skal være et **over-underordningsforhold** mellem arbejdstager og arbejdsgiver.<sup>48</sup>

Når det skal afgøres, om der eksisterer et over-underordningsforhold, lægges der vægt på, om arbejdsgiveren **har tilsyns- og kontrolmyndighed, instruktionsbeføjelse, og antagelses- og afskedigelsesret**.<sup>49</sup>

Bemærk, at det ikke er afgørende, om arbejdsgiveren faktisk anvender instruktionsbeføjelsen. Det er alene afgørende, om han generelt har den.

### 3.7.1.1.2 Betingelse 2: Skaden skal være forvoldt "derudi"

Den anden betingelse er, at skaden skal være forvoldt "derudi". Dette betyder, at en arbejdsgiver alene bliver ansvarlig for skader, som forvoldes i forbindelse med arbejdets udførelse.<sup>50</sup>

Når det skal afgøres, om en skade er blevet forvoldt "derudi", afgrænses arbejdspladsen både i tid og rum. Dette vil sige, at man både lægger vægt på, om skaden er forvoldt i tidsmæssig tilknytning til arbejdet, og om arbejdstageren rent geografisk kan siges at befinde sig på arbejdspladsen.

Arbejdspladsbegrebet fortolkes udvidende, hvilket bl.a. indebærer, at arbejdsgiveren også er ansvarlig for skader, der sker i pauser. Selv et svagt tilknytningsmoment til arbejdet vil nemlig gøre, at den ansatte anses for at være på arbejde, også selvom skaden forvoldes uden for normal arbejdstid og ikke befinder sig på virksomhedens område. Skader der sker under gennemførelsen af et svinkeærinde, er således efter

---

<sup>48</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 156.

<sup>49</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 156.

<sup>50</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 163.



omstændighederne også omfattet af principalansvaret.<sup>51</sup>

#### **3.7.1.1.3 Betingelse 3: Handlingen må ikke være abnorm**

Den tredje af de fire betingelser er, at skaden ikke må være forvoldt ved en abnorm handling, hvilket basalt set betyder, at arbejdsgiveren ikke hæfter for handlinger, som ikke har nogen saglig tilknytning til arbejdet.<sup>52</sup> Der skal dog meget til, før en handling kan siges at være abnorm.

**Bemærk** at det er afgørende, om skaden er forvoldt i eller uden for kontraktforhold. Hvis skaden er forvoldt **i kontraktforhold**, hæfter arbejdsgiveren for arbejdstagerens abnorme handlinger, mens arbejdsgiveren ikke hæfter for abnorme handlinger **uden for kontraktforhold**.

#### **3.7.1.1.4 Betingelse 4: Arbejdstageren skal have handlet culpøst**

Den sidste betingelse er, at arbejdstageren skal have handlet ansvarspådragende, dvs. culpøst. Arbejdsgiverens ansvar efter DL 3-19-2 er et hæftelsesansvar, og arbejdsgiveren hæfter derfor som udgangspunkt kun, hvis der rent faktisk er et ansvar at hæfte for.<sup>53</sup>

Arbejdsgiveren ifalder dog også ansvar ved såkaldte **anonyme** og **kumulerede fejl**. Anonyme fejl betyder, at det ikke er muligt for skadelidte at identificere den ansvarlige arbejdstager, mens det ved kumulerede fejl forstås, at skaden er forvoldt af flere ansattes handlinger. De enkelte handlinger er således ikke i sig selv ansvarspådragende, men når de akkumuleres kan de begrunde ansvar efter culpereglen.<sup>54</sup>

#### **3.7.1.2 Arbejdstagerens mulighed for at opnå nedsættelse eller bortfald af erstatningen**

Når arbejdsgiveren hæfter for en skade forvoldt af arbejdstageren, kan den skadelidte vælge, hvem kravet skal rettes mod. Det vil sige, at både arbejdsgiver og arbejdstager

---

<sup>51</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 163-164.

<sup>52</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 165.

<sup>53</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 167.

<sup>54</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 168.

er erstatningsansvarlige over for skadelidte. Der er tale om solidarisk hæftelse.

Skadelidtes erstatningskrav mod arbejdstageren kan i forholdet mellem arbejdstageren og den skadelidte nedsættes eller bortfalde i medfør af erstatningsansvarsloven § 23, stk. 2, 1. pkt. Betingelserne herfor er, at det skal være rimeligt under hensyn til skyldgraden hos arbejdstageren, arbejdstagerens stilling, skadelidtes interesse og omstændighederne i øvrigt.

### **3.7.1.3 Den indbyrdes fordeling af erstatningen mellem arbejdsgiver og arbejdstager**

Den indbyrdes fordeling af erstatningen mellem arbejdsgiveren og arbejdstageren reguleres af erstatningsansvarsloven § 23, stk. 1, og § 23, stk. 2, 2. pkt.

Erstatningsansvarsloven § 23, stk. 1, bestemmer, at arbejdsgiveren alene har **regres** mod arbejdstageren for erstatning, som arbejdsgiveren har måtte betale til skadelidte, i det omfang, det findes rimeligt under hensyn til skyldgraden hos arbejdstageren, arbejdstagerens stilling og omstændighederne i øvrigt.

Erstatningsansvarsloven § 23, stk. 2, 2. pkt. bestemmer, at arbejdstageren har **regres** mod arbejdsgiveren for erstatning, som arbejdstageren har måtte betale til skadelidte, i det omfang erstatningsansvaret i sidste ende skal ligge hos arbejdsgiveren efter erstatningsansvarsloven § 23, stk. 1, jf. lige ovenfor.

**Bemærk**, at erstatningsansvarsloven § 23, stk. 1 og § 23, stk. 2, 2. pkt. ikke finder anvendelse, hvis

- 1) arbejdstageren bliver ansvarsfri i medfør af erstatningsansvarsloven § 19, stk. 3, jf. nedenfor, eller
- 2) arbejdstagerens ansvar bortfalder i medfør af erstatningsansvarsloven § 23, stk. 2, 1. pkt.

#### **3.7.1.4 Bortfald af arbejdstagers ansvar efter erstatningsansvarsloven § 19, stk. 3**

Erstatningsansvarsloven § 19, stk. 3, bestemmer, at når en arbejdstager forvolder en skade, som er dækket af en tingsforsikring, en driftstabsforsikring eller arbejdsgiverens ansvarsforsikring, så er arbejdstageren alene erstatningsansvarlig, hvis han har handlet forsætligt eller groft uagtsomt.

#### **3.7.2 Ansvar for selvstændigt virkende tredjemænd**

I dansk ret er det klare udgangspunkt, at en hvervgiver (arbejdsgiver) ikke er ansvarlig eller hæfter for skade forvoldt af selvstændigt virkende tredjemænd.<sup>55</sup>

Der kan dog i særlige tilfælde blive tale om et hæftelsesansvar. Hjemlen hertil skal dog ikke findes i DL 3-19-2, men derimod i **forholdets natur**.

For at gøre hvervgiveren ansvarlig, skal der være særlige grunde hertil. Dette vil navnlig være tilfældet, hvis hvervgiveren havde været ansvarlig efter en streng ansvarsnorm, hvis han selv havde udført det arbejde, som han har overladt til den selvstændigt virkende tredjemand. I sådant et tilfælde forekommer det nemlig mindre retfærdigt, at hvervgiveren kan undgå det strenge ansvar og videreføre det til den selvstændigt virkende tredjemand.<sup>56</sup>

**Bemærk**, at problemstillingen om hvervgivers hæftelse for den selvstændigt virkende tredjemand ikke er aktuel i følgende to tilfælde:

- 1) Hvervgiver er objektivt ansvarlig (f.eks. ved ulovbestemt objektivt ansvar for større byggerier og farlige maskiner, eller ved lovbestemt objektivt ansvar efter færdselsloven). I disse tilfælde er hvervgiveren allerede ansvarlig på objektivt grundlag.
- 2) Hvervgiveren har selv handlet culpøst. Skadelidte kan derfor kræve erstatning af hvervgiveren allerede på dette grundlag.

---

<sup>55</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 173.

<sup>56</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 174.

## 4. KAUSALITET

### 4.1 INDLEDNING

**Kausalitet** er en grundlæggende betingelse for, at en skadevolder kan ifalde et erstatningsansvar.

Betingelsen om kausalitet behandles i den erstatningsretlige litteratur ofte sammen med betingelsen om adækvans. Nærværende afsnit behandler alene kausalitet, mens betingelsen om adækvans er omtalt særkilt nedenfor. Begge betingelser skal dog være opfyldt, før der kan pålægges et erstatningsansvar.

### 4.2 GRUNDLÆGGENDE OM KAUSALITET OG SQN-TESTEN

Ordet kausalitet stammer fra det latinske ord "causa", der betyder grund eller årsag, og anvendes i den erstatningsretlige litteratur synonymt med ordene **årsagsforbindelse** og **årsagssammenhæng**.

Overordnet er kausalitet udtryk for, at der skal være sammenhæng mellem den skadevoldende handling eller undladelse og den faktisk indtrådte skade. Skaden skal altså med andre ord indtræde som en følge af - være forårsaget af - skadevolderens adfærd.

I dansk ret anvendes som den klare hovedregel den såkaldte SQN-test (*contitio sine qua non-testen*). Man bedømmer efter denne test kausalitetsspørgsmålet ved at spørge:

**Ville den faktisk indtrådte skade være indtrådt, hvis ikke den ansvarspådragende handling/undladelse havde fundet sted?**<sup>57</sup>

SQN-testen er udtryk for, at kausalitetsbetingelsen i dansk ret som udgangspunkt udtrykker, at den ansvarspådragende handling skal være *nødvendig* for skadens indtræden.

---

<sup>57</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 182.

På det erstatningsretlige område vurderer man basalt set kausalitet i tre forskellige tilfælde:<sup>58</sup>

- 1) **Simple årsag-virkningsrelationer:** Situationer, hvor det står klart, at der kun er én relevant faktor, som kan være årsagen til den indtrådte skade. Anvendelse af SQN-testen giver ikke anledning til problemer her.
- 2) **Samvirkende skadesårsager:** Situationer, hvor der skal to eller flere årsager til at forvolde den indtrådte skade. I dette tilfælde er den ene årsag ikke *tilstrækkelig* til at forårsage skaden uafhængigt af den anden årsag, idet begge årsager er *nødvendige* for skadens indtræden. Anvendelse af SQN-testen giver ikke anledning til problemer her.
- 3) **Konkurrerende skadeårsager:** Situationer, hvor flere årsager uafhængigt af hinanden kan medføre samme skade. I disse situationer er hver skadevoldende årsag *tilstrækkelig* til at forårsage skaden, men årsagerne er ikke hver især *nødvendige* for skadens indtræden. I disse tilfælde kan SQN-testen ikke anvendes til at løse kausalitetsproblemet, og man falder derfor tilbage på den almindelige erstatningsretlige argumentation. Se om dette i afsnit 4.3.

I tilfælde 1) og 2) skal den ansvarspådragende adfærd blot have medvirket til skadens indtræden, forstået således at der ikke stilles krav om, at den ansvarspådragende adfærd udgør hovedårsagen til skaden.<sup>59</sup>

**Bemærk**, at kausalitetskravet skal være opfyldt i relation *alle* skader, som skadelidte kræver erstatning for. Er der flere skader, skal der således laves separate vurderinger for hver enkelt skade.

---

<sup>58</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 182-183.

<sup>59</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 186.

### 4.3 KONKURRERENDE SKADEÅRSAGER

Der foreligger **årsagskonkurrence**, når to eller flere uafhængige begivenheder hver for sig medfører, eller ville have medført, samme skade. SQN-testen kan i disse tilfælde ikke anvendes til at vurdere, om kausalitetsbetingelsen er opfyldt, da ingen af begivenhederne kan siges at være *nødvendige* for skadens indtræden, men samtidig hver især er *tilstrækkelige* til at forårsage den indtrådte skade.<sup>60</sup>

Tilfælde med årsagskonkurrence skal løses ved at opstille forskellige argumenter og afveje dem over for hinanden, dvs. ved almindelig erstatningsretlig argumentation. Udgangspunktet for kausalitetsbedømmelsen er skadelidtes **normalbaggrund**. Det vil sige, at skadelidtes situation i forhold til f.eks. helbred, alder og økonomi på tidspunktet for ansvarshændelsen danner udgangspunktet for kausalitetsspørgsmålet. Dette indebærer, at såkaldte **færdige skader** som det helt klare udgangspunkt ikke kan skabe en årsagskonkurrence. Skader, hvis virkninger er indtrådt fuldt ud på tidspunktet for ansvarshændelsen, betragtes med andre ord som en del af skadelidtes normalbaggrund.<sup>61</sup>

#### 4.3.1 Årsagskonkurrence mellem to ansvarsbærende årsager

Det klassiske tilfælde af årsagskonkurrence opstår, hvor der er to eller flere ansvarsbærende årsager. Dette kan være i form af enten faktisk eller hypotetisk årsagskonkurrence.

**Faktisk årsagskonkurrence** foreligger, når to eller flere årsager faktisk manifesterer sig og resulterer i samme skade eller tab.<sup>62</sup> Det kan eksempelvis være tilfældet, hvor bilist A påkører B og påfører denne skade, hvorefter B indlægges på hospitalet og fejlbehandles af læge C, hvilket tillige påfører B skade.

**Hypotetisk årsagskonkurrence** foreligger, når skaden/tabets er fremkaldt af den ene årsag, men tillige ville være blevet fremkaldt af den eller de andre årsager, hvis den faktiske årsag ikke havde fremkaldt skaden/tabets.<sup>63</sup> Dette vil eksempelvis være tilfældet,

---

<sup>60</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 191-195.

<sup>61</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 195.

<sup>62</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 196.

<sup>63</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 196.

hvor billist A påkører B, som afgår ved døden. Herefter kører billist C over B, hvilket tillige ville have resulteret i B's død.

Man kan herefter grundlæggende sondre mellem tre situationer af årsagskonkurrence mellem ansvarsbærende årsager:<sup>64</sup>

- 1) Faktisk konkurrence mellem årsager, som udfolder deres virkninger samtidig
- 2) Faktisk konkurrence mellem årsager, som udfolder deres virkninger forskudt
- 3) Hypotetisk konkurrence mellem årsager

I situation 1) ville SQN-testen medføre, at den indtrådte skade ikke var en kausal følge af nogen af de ansvarsbærende årsager, eftersom ingen af dem kan siges at være *nødvendige* for skadens indtræden. Skadelidte ville derfor ikke kunne rette et erstatningskrav mod nogen, hvilket forekommer utilfredsstillende. I disse situationer statueres derfor som hovedregel **solidarisk ansvar** for de to eller flere skadevoldere, som har udvist den ansvarsbærende adfærd.<sup>65</sup>

I situation 2) vil der være tale om forskellige årsager, som ikke resulterer i fuldstændig samme skade. Dette vil ganske naturligt ikke være muligt, når virkningerne/skaderne ikke indtræder samtidig. Konkurrencen vedrører derimod selve tabet, da f.eks. to skader på en person, som sker med tidsmæssigt mellemrum, kan resultere i samme sygemelding med deraf følgende tab. I disse situationer er hovedreglen som ovenfor, at der er **solidarisk ansvar** for de to eller flere skadevoldere.<sup>66</sup>

I situation 3) er der i sagens natur altid tale om en tidsmæssig forskydning mellem årsagerne. Da den ene årsag allerede har resulteret i skaden, og den anden årsag alene ville føre til samme skade, hvis ikke den allerede var indtruffet, forekommer det ikke uden videre rigtigt at statuere solidarisk ansvar i disse situationer. Udgangspunktet er derfor, at **ansvaret knyttes til den årsag, der rent faktisk har forårsaget skaden,**

---

<sup>64</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 196.

<sup>65</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 196-198.

<sup>66</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 198-202.

mens der ikke knyttes ansvar til den anden årsags hypotetiske skadesforvoldelse.<sup>67</sup> Der er dog formentlig undtagelser til dette udgangspunkt.

#### **4.3.2 Faktisk årsagskonkurrence med en ansvarsbærende årsag og en kasuel årsag**

Hvor årsagskonkurrencen opstår mellem en ansvarsbærende årsag og en kasuel (ikke-ansvarsbærende, hændelig) årsag, er kausalitetsspørgsmålet ganske komplekst og giver anledning til en del tvivl.

Der kan også her opstilles tre situationer af årsagskonkurrence:<sup>68</sup>

- 1) Faktisk konkurrence mellem årsager, som udfolder deres virkninger samtidig
- 2) Faktisk konkurrence mellem årsager, som udfolder deres virkninger forskudt, og hvor den ansvarsbærende årsag udfolder sin virkning først.
- 3) Faktisk konkurrence mellem årsager, som udfolder deres virkninger forskudt, og hvor den kasuelle årsag udfolder sin virkning først.

Det er i disse situationer ganske svært at opstille hovedregler og udgangspunkter, hvorfor man henvises til at anvende den erstatningsretlige argumentation til i det enkelte tilfælde at afgøre kausalitetsspørgsmålet. Det falder uden for denne fremstillings rammer at behandle dette i dybden.

#### **4.3.3 Hypotetisk årsagskonkurrence med en ansvarsbærende årsag og en kasuel årsag**

Når der opstår hypotetisk årsagskonkurrence mellem en ansvarsbærende og en kasuel årsag, er det centrale spørgsmål, om dette ændrer ved det ovenfor omtalte udgangspunkt, hvorefter ansvaret knyttes til den årsag, som rent faktisk har forårsaget den indtrådte skade.<sup>69</sup>

---

<sup>67</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 202-205.

<sup>68</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 206.

<sup>69</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 214.



Der kan her opstilles to forskellige situationer:<sup>70</sup>

- 1) Den faktisk virkende årsag er ansvarsbærende, mens den anden årsag er kasuel.
- 2) Den faktisk virkende årsag er kasuel, mens den anden årsag er ansvarsbærende.

I situation 1) er udgangspunktet formentlig, at den kasuelle årsag rent faktisk får betydning for erstatningsansvaret for skadevolderen bag den ansvarsbærende årsag. Der skal således tages hensyn til den kasuelle årsag ved kausalitetsbedømmelsen, således at der kan ske **reduktion** af erstatningen, som skadevolder skal udrede.<sup>71</sup> Der er dog alene tale om et udgangspunkt, der formentlig undergives en del modifikationer i praksis.

I situation 2) kan der ikke knyttes ansvar til den ansvarsbærende årsag. Dette skyldes, at skaden allerede er indtrådt, og man kan derfor dårligt tale om, at årsagen forårsager skaden.<sup>72</sup> I dette tilfælde fastholdes derfor **hovedreglen** om, at ansvaret knyttes til den årsag, som rent faktisk har forårsaget den indtrådte skade.

#### 4.4 SÅRBARHEDSPRINCIPPET

Sårbarhedsprincippet indebærer helt basalt, at skadevolderen i udgangspunktet gøres ansvarlig for den indtrådte skade og hele det heraf følgende tab, uanset at skaden og tabet måtte indtræde (delvist) som følge af den skadelidtes eller skadelidtes tings sårbarhed.<sup>73</sup> Ved særlig sårbarhed forstås, at der er særlige forhold omkring skadelidte eller skadelidtes ting, der gør ham eller tingen mere udsat for skadens indtræden. Det kunne eksempelvis være, at skadelidte har en mere skrøbelige fysik eller at skadelidtes ting er lavet i et skrøbeligt materiale.

Sagt med andre ord må skadevolderen tage skadelidte, som han er, og det kan altså ikke komme skadevolderen til gunst, at skadelidte har en særlig sårbarhed.

---

<sup>70</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 214.

<sup>71</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 214-220.

<sup>72</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 214.

<sup>73</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 222.

Der er tre betingelser for, at dette udgangspunkt gælder:<sup>74</sup>

- 1) **Tidsbetingelsen:** Skadelidte skal være sårbar på tidspunktet, hvor ansvarshændelsen indtræder.
- 2) **Latenthedsbetingelsen:** Skadelidtes sårbarhed skal have været *latent*. Det vil sige, at skadelidtes sårbarhed ikke forud må have manifesteret sig i en skade eller et tab.
- 3) **Realisationsbetingelsen:** Det er skadevolders adfærd, der skal have realiseret (udløst) sårbarhedens (latente) skadepotentiale.

Er disse betingelser opfyldt kan skadevolderen med rette siges at have udløst *hele* skaden og altså hele tabet. Derfor giver det som udgangspunkt mening, at skadevolderen skal erstatte hele det tabet.

Vær dog opmærksom på, at der må gælde en grænse for, hvor skrøbelig skadelidte kan være, hvis sårbarhedsprincippet skal anvendes. Hvis skadevolders kausale bidrag til skaden er tilstrækkelig svagt, kan det således være tvivlsomt, om det giver mening at lade skadevolder være (fuldt) erstatningsansvarlig.

I de følgende afsnit behandles henholdsvis latenthedsbetingelsen og realisationsbetingelsen. Tidsbetingelsen behandles ikke yderligere, da den ikke umiddelbart giver anledning til den store tvivl.

#### **4.4.1 Latenthedsbetingelsen**

Latenthedsbetingelsen indebærer, at skadelidtes sårbarhed ikke må have manifesteret sig i en skade eller et tab allerede forud for tidspunktet for ansvarshændelsen. Skadelidte må altså ikke allerede være negativt påvirket af sin sårbarhed. Når sårbarheden således blot rummer et ikke-manifesteret skadepotentiale, som skadevolder udløser, kan det med rette siges, at skadevolderens adfærd

---

<sup>74</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 222.

(ansvarshændelsen) udløser skaden. Man kan med andre ord sige, at skadevolderen alene kausalt kan bære ansvaret for skader, som ikke allerede har manifesteret sig.<sup>75</sup>

Latenthedsbetingelsen giver anledning til særlige problemstillinger, hvor en allerede realiseret sårbarhed gør den skadelidte mere modtagelig for nye skader. Der er i princippet tale om en færdig skade, men hvis den færdige skade ikke har nogen praktisk betydning, og det således kan siges, at skadevolderen med ansvarshændelsen udløser hele det økonomiske tab, kan sårbarhedsprincippet udgangspunkt om fuld erstatning alligevel finde anvendelse.<sup>76</sup>

#### **4.4.2 Realisationsbetingelsen**

Realisationsbetingelsen stiller krav om, at det er skadevolders adfærd (ansvarshændelsen), som skal udløse sårbarhedens skadespotentiale - ikke skadelidte selv eller eventuelle andre forhold, som skadevolderen ikke er ansvarlig for.<sup>77</sup>

---

<sup>75</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 229-230.

<sup>76</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 231-232.

<sup>77</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 232.

## 5. ADÆKVANS

### 5.1 INDLEDNING

Betingelsen om adækvans benyttes til at afgrænse, hvilke følger som omfattes af erstatningspligten, når det er konstateret, at skaden/tabets er en følge af skadevolderens handling eller undladelse (kausalitet).

Adækvansbegrebet indebærer traditionelt set, at den indtrådte skade skal være påregnelig. Det vil sige, at en skadevolder alene vil være ansvarlig for kausale følger af den ansvarspådragende adfærd, hvis skadevolderen burde kunne påregne (forudse), at den faktisk indtrådte skade kunne indtræde som følge af hans handling eller undladelse. Der findes dog i dag forskellige tilgange til adækvansspørgsmålet, jf. afsnit 5.3.

Betingelsen om adækvans hænger sammen med betingelsen om kausalitet, og det er derfor et krav, at begge betingelser er opfyldt, for at der er "juridisk" årsagssammenhæng. Adækvansbetingelsen kommer dermed til anvendelse, når der er konstateret et tab, et ansvarsgrundlag, og når der foreligger kausalitet.

Formålet med adækvansbetingelsen er at begrænse skadevolderens ansvar for de potentielt ubestemte og vidtrækkende følger, som en adfærd kan have.<sup>78</sup>

### 5.2 ADÆKVANSPROBLEMERNE

Det vil oftest være i de følgende situationer, at det kan give anledning til vanskeligheder at vurdere, om adækvansbetingelsen er opfyldt:<sup>79</sup>

- 1) **Komplicerede årsagsforløb:** Der er f.eks. tale om et kompliceret årsagsforløb, når der går lang tid mellem ansvarshændelsen og skaden. Se f.eks. U 1974.967 Ø (cellulose-dommen), hvor der gik over to år fra den initiale skade (færdselsuheldet) til følgeskadens (brandulykkens) indtræden.

---

<sup>78</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 254.

<sup>79</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 255-257.

- 2) Når den ansvarsbærende adfærd medfører et **tab, der er uforholdsmæssigt stort**.
- 3) Når skaden ligger uden for den overtrådte regels beskyttelsesformål, dvs. ved de såkaldte **Schutzzweck-betragtninger**.
- 4) Når skaden har ramt en **indirekte skadelidt**, dvs. en tredjemand.

### 5.3 DE TRE ADÆKVANSFIGURER

Der eksisterer i dag en lang række forskellige udlægnings af adækvansbetingelsens indhold, og det kan derfor være ganske svært at fastlægge, hvad adækvansbetingelsen rent faktisk indebærer.

Der kan dog overordnet opstilles tre grundlæggende figurer for adækvansbetingelsen:<sup>80</sup>

- 1) **Den objektive adækvansfigur:** Efter denne figur er det afgørende, om den ansvarspådragende handling har været generelt begunstigende for skadens indtræden, dvs. om skaden lå i farens retning.
- 2) **Den subjektive adækvansfigur:** Efter denne figur opereres der med et påregnelighedskriterium, hvorefter kun de for en bonus pater påregnelige skader/tab skal erstattes.
- 3) **Den normative adækvansfigur:** Efter denne figur er det afgørende, om skaden er omfattet af den ansvarsbegrundende regels beskyttelsesformål (Schutzzweck).

#### 5.3.1 Den objektive adækvansfigur

Den objektive adækvansfigur består af kriterier, som har til formål at afgrænse erstatningsansvaret ud fra en objektiv og kvalitativ bedømmelse af sammenhængen mellem den ansvarsbærende adfærd og den indtrådte skade.

---

<sup>80</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 259.

De to centrale afgrænsningskriterier i denne figur er:<sup>81</sup>

- 1) Novus actus-figuren
- 2) Kriteriet om farens retning

### 5.3.1.1 Novus actus-figuren

Den grundlæggende tankegang bag novus actus-figuren er, at en skadevolders ansvar må fastsættes i forhold til hans kausale bidrag til den indtrådte skade. Er sammenhængen mellem skadevolders adfærd og skaden spinkel på grund af mellemkommende begivenheder (novi acti), kan skadevolderen således ende med ikke at bære et ansvar. Foreligger derimod ikke en mellemkommende begivenhed, kan det kausale bidrag til skaden principielt i det hele henføres til skadevolders adfærd, og der er derfor gode grunde for, at skadevolder holdes ansvarlig.<sup>82</sup>

Novus actus-figuren har en såkaldt **negativ forklaringsværdi**, idet skadevolders adfærd kan siges at have udgjort hele det kausale bidrag til skadens indtræden, når der ikke foreligger en mellemkommende begivenhed (novus actus). Dette taler for at betragte den indtrådte skade som en adækvat følge af skadevolders adfærd.<sup>83</sup>

Figuren har også en **positiv forklaringsværdi**, idet tilstedeværelsen af en mellemkommende begivenhed kan indikere, at skadevolders bidrag til skaden var svagere, hvilket - alt afhængig af hvilken type novus actus, der er tale om - i større eller mindre grad kan pege i retning af, at skaden ikke var en adækvat følge.<sup>84</sup>

### 5.3.1.2 Kriteriet om farens retning

Kriteriet om farens retning indebærer, at ansvaret skal afgrænses ud fra en vurdering af, om en handling farlige egenskaber har forvoldt den indtrådte skade – dvs. handlingens fareevne. Efter dette kriterium skal det således undersøges, om skadevolderens adfærd

---

<sup>81</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 259-260.

<sup>82</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 260.

<sup>83</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 260-261.

<sup>84</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 261-266.

generelt har øget risikoen for skadens indtræden.<sup>85</sup>

### 5.3.2 Den subjektive adækvansfigur

Afgørende i den subjektive adækvansfigur er skadevolders mulighed for at påregne skaden/tabets. Figuren er med andre ord udtryk for et **påregnelighedskriterium**, hvorefter det afgørende er, om den indtrådte skade er påregnelig, forudsigelig, sandsynlig o.l.<sup>86</sup>

#### Målestokken

Påregneligheden skal formentlig bedømmes ud fra en bonus pater-målestok, selvom der i dansk ret også findes støtte for, at en vir optimus-målestok anvendes.<sup>87</sup> Det skal derfor vurderes, hvad en bonus pater kunne påregne i det konkrete tilfælde.

#### Sandsynlighedsgraden

Det andet tema i den subjektive figur er, hvilken grad af sandsynlighed der skal være, for at skaden indtræder som en følge af skadevolders adfærd, før den kan siges at være påregnelig. Dette står ikke klart, men skaden må næppe være helt usædvanlig eller ligge uden for de muligheder, som en skadevolder overhovedet kunne forestille sig.<sup>88</sup>

#### Genstanden

Genstanden for påregnelighedsbedømmelsen er formentlig både **skaden og tabet**, men dette er omdiskuteret.<sup>89</sup>

#### Tidspunktet

Påregneligheden skal formentlig bedømmes på tidspunktet, hvor skadevolderen har udvist den ansvarsbærende adfærd. Dette er dog omdiskuteret.<sup>90</sup>

---

<sup>85</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 266-270.

<sup>86</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 270-271.

<sup>87</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 271-272.

<sup>88</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 272.

<sup>89</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 272-273.

<sup>90</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 273.

### 5.3.3 Den normative adækvansfigur

Tankerne bag den normative figur er basalt set, at de kriterier, som den objektive henholdsvis den subjektive figur opererer med, ikke kan løse adækvansbetingelsens afgræsningsproblemer. Derimod skal adækvansvurderingen foretages ud fra friere overvejelser i det konkrete tilfælde.<sup>91</sup>

De to centrale afgræsningskriterier i denne figur er:<sup>92</sup>

- 1) Schutzzweck-figuren
- 2) Rimelighedsbetragtninger

Da rimelighedsbetragtninger ikke synes at bidrage til løsningen af adækvansproblemet, behandles dette afgræsningskriterium ikke yderligere.

**Schutzzweck-figuren** indebærer, at skader/tab, der ikke er omfattet af en regels beskyttelsesformål, ikke er adækvate. Spørgsmålet om ansvarets grænse skal altså efter denne figur besvares ud fra en fortolkning af de konkrete ansvarsbegrundende regler i det enkelte tilfælde. Dette kan være såvel autoritativt fastsatte regler (eksempelvis reguleret ved lov) som sædvanebestemte regler om den gode adfærd.<sup>93</sup>

### 5.4 INDIREKTE SKADELIDTE

Udgangspunktet i dansk ret er, at det kun er **direkte skadelidte**, som kan tilkendes erstatning. Dog kan en indirekte skadelidt under visse omstændigheder blive tilkendt en erstatning, hvis vedkommende har en kvalificeret interesse heri.<sup>94</sup>

Af retspraksis fremgår, at indirekte skadelidte navnlig i to situationer gives erstatning:<sup>95</sup>

---

<sup>91</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 288.

<sup>92</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 288.

<sup>93</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 289.

<sup>94</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 294.

<sup>95</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 295-297.



- 1) Når der er et kontraktforhold mellem den direkte og den indirekte skadelidte (særligt ved brud på forsyningsforanstaltninger).
  
- 2) Når den indirekte skadelidte har pådraget sig en egentlig psykisk lidelse på en kvalificeret måde – f.eks. ved at overvære en grov personskade på en nærtstående direkte skadelidte. I U 2007.1562 H anerkendte Højesteret således i et obiter dictum, at der formentlig kan ske undtagelser fra hovedreglen om, at indirekte skadelidte ikke kan få erstatning. Højesteret fastslog dog, at to betingelser skal være opfyldt: **i)** der skal eksistere et særligt nært forhold mellem den direkte og indirekte skadelidte, og **ii)** den psykiske skade skal være opstået på en kvalificeret måde.

## 6. OBJEKTIVE ANSVARSFRIHEDSGRUNDE

### 6.1 INDLEDNING

Uanset at samtlige (øvrige) betingelser for at pålægge en skadevolder et erstatningsansvar er opfyldt, kan personen eller virksomheden være fritaget for at skulle svare erstatning, såfremt der foreligger en **objektiv ansvarsfrihedsgrund**. Skadevolder slipper imidlertid ikke blot for at skulle betale en økonomisk erstatning, men er helt fritaget for ansvar, idet handlingen/undladelsen, som medførte skaden, ikke anses for at være retsstridig.<sup>96</sup>

### 6.2 HVILKE OBJEKTIVE ANSVARSFRIHEDSGRUNDE FINDES DER?

Overordnet opererer dansk ret med i hvert fald fem objektive ansvarsfrihedsgrunde:<sup>97</sup>

- **Samtykke**
- **Accept af risiko**
- **Nødværge**
- **Nødret**
- **Negoriorum gestio**

**Bemærk**, at domstolene ved visse typer af samtykke og accept af risiko vælger blot at nedsætte skadelidtes erstatning (i stedet for at fritage skadevolder for ansvar).<sup>98</sup>

### 6.3 SAMTYKKE TIL AT LIDE SKADE

Et samtykke er udtryk for, at man giver sin tilslutning til noget, hvilket kan ske såvel udtrykkeligt som stiltiende. Giver en person således sit samtykke til en skadegørende handling, er udgangspunktet derfor, at skadevolder er fri for ansvar.

Ved vurderingen af, om skadevolder er ansvarsfri på grund af skadelidtes samtykke, lægges der vægt på, hvorvidt:<sup>99</sup>

---

<sup>96</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 300.

<sup>97</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 300.

<sup>98</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 300-301.

<sup>99</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 301.

- 1) der rent faktisk er givet et samtykke til den skadevoldende handling,
- 2) om skadelidte var i stand til at samtykke,
- 3) om den skadevoldende handling går ud over skadelidtes samtykke, og
- 4) om den skadevoldende handling efter sin art overhovedet kan være ansvarsfri.

Såfremt skadelidte har givet et **udtrykkeligt samtykke** til en **bestemt skade** eller til **risiko for skade**, vil han – efter skadens indtræden – således være bundet heraf, og vedkommende vil derfor ikke kunne kræve erstatning af skadevolder.

Som nævnt kan et samtykke også gives **stiltiende**, eksempelvis ved at skadelidtes optræden indikerer et samtykke til skade, eller ved at skadelidte accepterer risiko for skade. Det kan være svært at afgøre, hvornår skadelidtes optræden på denne måde indicerer et samtykke til skade, men hvis dette er tilfældet, vil skadevolder ikke være erstatningsansvarlig for den skade, han/hun påfører skadelidte.

#### 6.4 ACCEPT AF RISIKO

Der foreligger accept af risiko, når skadelidte ikke kan siges egentligt at have givet sit samtykke, jf. ovenfor, men hvor skadelidte alligevel har indset eller burde have indset, at der var en risiko for at lide skade.<sup>100</sup>

Da accept af risiko er en objektiv ansvarsfrihedsgrund, er udgangspunktet, at skadevolder bliver ansvarsfri ved skadelidtes accept af risiko. Virkningen af accept af risiko-figureren kan dog også blive, at erstatningen nedsættes. Nedsættelse kan også ske ud fra betragtninger om egen skyld, hvilket kan være svært at adskille fra accept af risiko.

#### 6.5 NØDVÆRGE

Handlinger, der udføres i nødværge, kan være straffri, og dette vil tillige ofte betyde, at skadevolder ikke ifalder erstatningsansvar. Der er således en nær sammenhæng mellem

---

<sup>100</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 302.

strafferetten og erstatningsretten, og man anvender derfor samme principper til at afgøre, om der skal være ansvarsfrihed.<sup>101</sup>

Princippet i straffelovens § 13, stk. 1, indebærer, at skadevolder bliver ansvarsfri for handlinger foretaget i nødværge, når:

- 1) Skadevolders handling er nødvendig
- 2) For at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb
- 3) Og ikke åbenbart går ud over, hvad der under hensyn til angrebets farlighed, angriberens person og det angrebne retsgodes betydning er forsvarligt.

Betingelse 3) udtrykker en proportionalitetsbetragtning, hvorefter skadevolders nødværgehandling i det konkrete tilfælde skal afvejes i forhold til angrebet.<sup>102</sup>

Efter princippet i straffelovens § 13, stk. 2 kan en nødværgehandling endvidere være ansvarsfri, selvom den går ud over grænserne for lovlig nødværge efter § 13, stk. 1. Dette gælder dog alene i de tilfælde, hvor overskridelsen af grænserne for nødværge efter stk. 1 er rimeligt begrundet i den ved angrebet fremkaldte skræk eller ophidselse hos skadevolderen.

Endelig kan en skadevolder blive ansvarsfri efter princippet i straffelovens § 13, stk. 3. Ifølge denne bestemmelse gælder tilsvarende nødværgeregler *for "handling, som er nødvendige for på retmæssig måde at skaffe lovlige påbud adlydt, iværksætte en lovlig pågribelse eller hindre en fanges eller tvangsanbragt persons rømning."* Denne regels praktiske anvendelsesområde må dog anses for begrænset.

---

<sup>101</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 304.

<sup>102</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 305.

## 6.6 NØDRET

Ligesom nødværgehandlinger kan også nødretshandlinger være straffrie, hvilket betyder, at skadevolder ikke ifalder erstatningsansvar. Dette forudsætter dog, at følgende tre kumulative betingelser er opfyldt:<sup>103</sup>

- 1) Handlingen skal være "*nødvendig til afværgelse*"
- 2) "*af truende skade på person eller gods*", og
- 3) Handlingen må kunne "*anses for at være af forholdsvis underordnet betydning*"

Det er dog ikke alle typer af nødretshandlinger, der er straffrie og dermed ansvarsfri. Der sondres grundlæggende mellem **handlinger, der foretages for at redde den handlende selv eller dennes ting, og handlinger, der foretages for at redde en tredjemand eller dennes ting.**

Såfremt en person til brug for en nødretshandling, som vedkommende foretager for at redde sig selv eller sine egne ting, anvender tredjemands gods, er det evident, at tredjemand kan kræve erstatning hos den handlende. Det blotte forhold, at handlingen udføres i nødret, fritager således ikke generelt den handlende for erstatningsansvar.

I modsætning til hvad der gælder for handlinger, der foretages for at redde den handlende selv eller dennes ting, vil en handling, der foretages for at redde en tredjemand eller dennes ting, være at betragte som nødret, hvorfor den handlende bliver ansvarsfri.

## 6.7 NEGOTIORUM GESTIO

**Negotiorum gestio** betyder direkte oversat *uanmodet forretningsførelse* og dækker over den situation, at en person varetager en anden persons anliggender, uden at det er aftalt mellem dem. Det medfører dog ikke i sig selv, at "den handlende" (det vil sige

---

<sup>103</sup> Jf. straffelovens § 14

skadevolder) i tilfælde af skade vil være frigjort for et erstatningsansvar. Hertil kræves, at følgende kumulative betingelser er opfyldt:<sup>104</sup>

- 1) Handlingen skal være forsvarlig og nødvendig for at afværge et formuetab
- 2) Den berettigede (tredjemand) skal selv være forhindret i at handle

Er disse to betingelser opfyldt, vil "den handlende" (skadevolderen) således ikke ifalde erstatningsansvar for de skader, han måtte forvolde på tredjemands ting ved den uanmodede forretningsførelse, forudsat at handlingen også er forsvarligt udført.

**EKSEMPEL:** Fastgørelse af en bortrejst nabos tagpresenning.

Sørger en person for at fastgøre sin bortrejste nabos tagpresenning efter at have opdaget, at denne er ved at rive garagetaget af, er der tale om negotiorum gestio, og "den handlende" (skadevolderen) kan derfor kræve erstatning af naboen for de forsvarlige udgifter, vedkommende har haft til redningsforanstaltningerne.

---

<sup>104</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 308.

## 7. LEMPELSE OG BORTFALD

### 7.1 INDLEDNING

Et erstatningsansvar forudsætter, at erstatningsbetingelserne er opfyldt, men selv når dette er tilfældet, kan erstatningens størrelse dog efter omstændighederne **lempes** eller ansvaret helt **bortfalde**. I hvilke tilfælde dette kan ske, vil kort blive gennemgået i dette kapitel. Reglerne om lempelse og bortfald adskiller sig således fra de objektive ansvarsfrihedsgrunde jf. afsnit 6 ovenfor. Lempelse og bortfald kommer først på tale, når der er statueret et erstatningsansvar, dvs. erstatningsbetingelserne er opfyldt og ingen af de objektive ansvarsfrihedsgrunde finder anvendelse.

### 7.2 DEN ALMINDELIGE LEMPELSESREGEL

Den almindelige lempelses-/bortfaldsregel for erstatningsansvar findes i erstatningsansvarsloven § 24, hvorefter et erstatningsansvar kan lempes eller bortfalde, hvis det "*vil virke urimeligt tyngende for den erstatningsansvarlige, eller når ganske særlige omstændigheder i øvrigt gør det rimeligt*".

At reglen er almindelig, betyder, at den gælder i alle erstatningsretlige sammenhænge. Det vil sige for erstatning af alle typer af skader (personskade, tingsskade, skade for tab af forsørger mv.), for alle ansvarsgrundlag (culpaansvar, præsumptionsansvar, objektivt ansvar mv.) og i såvel som uden for kontrakt.<sup>105</sup>

Reglen er imidlertid kun tænkt anvendt "*rent undtagelsesvist som en art sikkerhedsventil for tilfælde, hvor de erstatningsretlige regler ville føre til urimelige resultater*".<sup>106</sup>

#### **Ansvaret vil virke urimeligt tyngende**

De økonomiske konsekvenser af et erstatningsansvar kan være så urimeligt tyngende for skadevolder, at domstolene lemper erstatningens størrelse eller helt lader erstatningsansvaret bortfalde.

<sup>105</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 331.

<sup>106</sup> Jf. FT 1983-84, 2. Samling, Tillæg A, spalte 119

Ved vurderingen af, om et erstatningsansvar vil virke urimeligt tyngende for skadevolder, skal der lægges vægt på følgende momenter:

- Skadens størrelse
- Ansvarrets beskaffenhed
- Skadevolderens (økonomiske) forhold
- Skadelidtes interesse
- Foreliggende forsikringer
- Omstændighederne i øvrigt

Som det ses, er der altså tale om en helhedsvurdering, men der lægges navnlig vægt på skadevolderens (økonomiske) forhold. Er denne således utvivlsomt i stand til at betale (hele) erstatningen, vil lempelse (eller bortfald) næppe komme på tale.<sup>107</sup>

### **Ganske særlige omstændigheder**

Uanset at et erstatningsansvar ikke vil virke urimeligt tyngende for skadevolder, kan erstatningens størrelse lempes eller erstatningsansvaret helt bortfalde i tilfælde, hvor der foreligger ganske særlige omstændigheder. Reglen er en opsamlingsregel, som kan anvendes i tilfælde, hvor det forekommer urimeligt (men ikke nødvendigvis urimeligt tyngende), at skadevolder skal betale fuld erstatning. Anvendelse af reglen er dog yderst sjældent forekommende.

### **7.3 SKADELIDTES MEDVIRKEN (EGEN SKYLD)**

I henhold til dansk ret er det muligt at nedsætte eller lade erstatningen bortfalde, hvis skadelidte har medvirket til skadens indtræden. Dette skyldes, at det ville forekomme uretfærdigt, hvis skadevolder skal betale fuld erstatning for en skade, som skadelidte selv har medvirket til.<sup>108</sup>

### **7.4 SKADELIDTES TABSBEGRÆNSNINGSPLIGT**

I Danmark gælder der en almindelig grundsætning om, at den person, som lider en skade/et tab, er forpligtet til så vidt muligt at begrænse sit tab. Baggrunden herfor er

---

<sup>107</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 332.

<sup>108</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 320-330.



navnlig, at man som skadelidt ikke skal være i en position, hvor man kan påføre skadevolderen unødige omkostninger.<sup>109</sup>

Efter grundsætningen skal den **skadelidte træffe enhver rimelig foranstaltning for at afværge eller begrænse sit tab.**<sup>110</sup>

## 7.5 FORSIKRING

Der eksisterer et betydeligt samspil mellem erstatningsreglerne og forsikringsreglerne, som gør, at en skadevolder i visse tilfælde kan blive ansvarsfri. Reglerne herom findes i erstatningsansvarsloven kapitel 2.<sup>111</sup>

### 7.5.1 Den almindelige regel om ansvarsfrihed

Hvis en skade er dækket af en **tingsforsikring** eller en **driftstabsforsikring**, ifalder skadevolder som udgangspunkt ikke erstatningsansvar, uanset hvilket ansvarsgrundlag erstatningsansvaret hviler på. Det følger af erstatningsansvarslovens § 19, stk. 1.

**Bemærk**, at reglen, der både gælder i og uden for kontraktforhold, alene vedrører tings- og driftstabsforsikringer. Andre forsikringer er ikke omfattet. Den indtrådte skade vil derfor nødvendigvis skulle være en tings- eller driftsskade.

Retsvirkningen af erstatningsansvarsloven § 19 er ikke blot, at forsikringsselskabets regresret bortfalder, men at selve erstatningsansvaret bortfalder. Skadelidte kan således ikke vælge at rette sit krav mod skadevolder i stedet for at anmelde det til sit forsikringsselskab.<sup>112</sup>

### 7.5.2 Undtagelserne til reglen om ansvarsfrihed

Der findes i erstatningsansvarslovens §§ 19, stk. 2, og 21, en række undtagelser til udgangspunktet om, at en skadevolder ikke ifalder ansvar, såfremt skaden er dækket af en tings- eller driftstabsforsikring.

---

<sup>109</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 330.

<sup>110</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 330.

<sup>111</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 310.

<sup>112</sup> Jf. Ehlers, Andreas Bloch: "Grundlæggende erstatningsret", 1. udgave (2019), Karnov Group, side 311-312.

**Skader forvoldt forsætligt eller ved grov uagtsomhed**

Såfremt en skade er forvoldt forsætligt eller ved grov uagtsomhed, finder erstatningsansvarsloven § 19, stk. 1, ikke anvendelse, jf. § 19, stk. 2, nr. 1, og skadevolder vil således fortsat ifalde erstatningsansvar. Er skaden derimod forvoldt ved simpel uagtsomhed, vil skadevolder være fritaget for erstatningsansvar.

**Skader forvoldt ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed**

Forvoldes en skade ved udøvelse af offentlig eller erhvervsmæssig virksomhed eller ved virksomhed, som kan ligestilles hermed, finder erstatningsansvarsloven § 19, stk. 1, ikke anvendelse, jf. § 19, stk. 2, nr. 2, og skadevolder (det vil sige myndigheden eller virksomheden) vil derfor fortsat ifalde erstatningsansvar i disse tilfælde.

**Hvor der er ansvar efter færdsels-, luftfarts- eller søloven m.v.**

Har ansvarsgrundlaget for den indtrådte skade hjemmel i færdselsloven, luftfartsloven, søloven eller § 1 a i lov om hæftelse for børns erstatningsansvar og om skærpet erstatningsansvar for anstiftere og ledere af opløb, finder erstatningsansvarsloven §§ 19 og 20 ikke anvendelse, jf. erstatningsansvarsloven § 21, og skadevolder vil derfor kunne ifalde erstatningsansvar.

## 8. AFSLUTNING

Ovenfor er de grundlæggende erstatningsbetingelser gennemgået, og afslutningsvis kan det således lægges til grund, at der efter dansk ret som altovervejende hovedregel alene kan pålægges en skadevolder et erstatningsansvar, såfremt samtlige erstatningsbetingelser er opfyldt.

### **EKSEMPEL:** Advokaten og rentepåstanden.

Hvis en advokat under behandlingen af en retssag for en klient glemmer at nedlægge en rentepåstand (det vil sige krav på renter) på kr. 200.000 i forbindelse med en tvist om hovedkravet, har klienten ikke mulighed for senere at anlægge en ny retssag med krav om renter, hvis den igangværende retssag gennemføres. Kravet fortabes således i processuel forstand.

Advokaten er i kraft af udførelsen af sit erhverv som advokat pålagt en skærpet culpanorm, og der er ingen tvivl om, at advokatens forsømmelse af at nedlægge rentepåstanden er ansvarspådragende for advokaten. Erstatningsbetingelsen om, at der skal foreligge et **ansvarsgrundlag**, er derfor opfyldt.

Der hersker næppe heller tvivl om, at klienten er i risiko for at fortabe muligheden for at gøre rentekravet gældende, og at dette alene skyldes advokatens forsømmelse af at medtage rentekravet i den verserende retssag. Endvidere er det påregneligt for advokaten, at dennes forsømmelse af at medtage rentekravet kan medføre, at klienten lider et tab svarende til kr. 200.000. Erstatningsbetingelserne om **kausalitet** og **adækvans** er således også opfyldt.

Der ses ikke at være grundlag for at **lempe** advokatens ansvar, ligesom der ikke i øvrigt ses at foreligge **objektive ansvarsfrihedsgrunde**. Erstatningsbetingelsen om, at advokaten kan ifalde ansvar, er derfor ligeledes opfyldt.

Herefter kan advokaten pålægges at betale erstatning til klienten, under forudsætning af, at klienten har lidt et **tab**.

Klientens tab kan umiddelbart opgøres til værdien af rentekravet, det vil sige kr. 200.000.

Det er imidlertid væsentligt at holde sig for øje, at klienten alene lider et tab, hvis klienten vinder retssagen og dermed ville være berettiget både til hovedstolen og rentekravet. Det skyldes, at rentekravet udspringer af hovedstolen, så hvis klienten ikke har krav på hovedstolen, har han/hun naturligvis heller ikke krav på rente heraf.

Hvis retssagen tabes, eller det på forhånd er givet, at klienten aldrig ville få medhold i rentekravet, er erstatningsbetingelsen om, at der skal være lidt et tab, ikke opfyldt. Tabet af advokatens fejl kan med andre ord opgøres til kr. 0.

I sidstnævnte situation er der således ikke lidt en økonomisk skade ved advokatens ansvarspådragende fejl, og advokaten kan af samme grund ikke tilpligtes at betale erstatning til klienten. Hvis man lagde et andet resultat til grund, ville klienten blive unødigt beriget.

## **EFTERSKRIFT**

Dette kompendium er tiltænkt at give et kortfattet, systematisk overblik over de centrale dele af erstatningsretten og er bygget op omkring de enkelte erstatningsbetingelser.

Kompendiet er baseret på "*Grundlæggende erstatningsret*", 1. udgave (2019) af Andreas Bloch Ehlers, men kan grundet opbygning og struktur anvendes af alle, der beskæftiger sig med erstatningsret, uafhængigt af lærestanstalt og lære- bogsgrundlag.

Kompendiet er ajourført til og med februar 2021.

Kompendiet er udarbejdet af Mikkel Haugaard, advokatfuldmægtig hos Kromann Reumert.

## STIKORDSREGISTER

Anerkendt adfærdsmønster .....	15
Ansvarsgrundlag .....	10
Bestemt skade .....	50
Bevisbyrden .....	9, 26
Bonus pater familias.....	12
Bortfalde .....	21, 27, 29, 34, 54
Bruger .....	28
Culpa .....	11
Culpanormen .....	12
Culpavurdering .....	12
Delskade .....	9
Direkte skadelidte .....	48
Driftstab .....	8, 9
Driftstabsforsikring .....	56
Ejer .....	20, 28
Erstatningsansvar .....	5
Et motordrevet køretøj volder skade på anden måde .....	29
Forsikring .....	56
Forsæt .....	16
Forsætlig .....	16
Færdselsloven .....	27
Fører.....	28
Ganske særlige omstændigheder .....	54
Genanskaffelsesværdi.....	8
Godtgørelse .....	7
Grov uagtsomhed .....	16, 57
Handlinger, der foretages for at redde den handlende selv eller dennes ting .....	52
Handlinger, der foretages for at redde en tredjemand eller dennes ting .....	52
Hund.....	26
Hundeloven.....	26
Hændelig skade .....	12
Indirekte skadelidte .....	48

Instruktions-, kontrol- og tilsynsmyndighed .....	31
Kausalitet .....	36
Køretøj, der er forsynet med motor som drivkraft.....	27
Lempes .....	54
Lovbestemt objektivt ansvar.....	26
Medvirken (egen skyld) .....	27, 56
Motordrevet køretøj .....	27
Nedsætte.....	21, 29, 56
Negotiorum gestio .....	53
Nødret .....	52
Nødvendig .....	36, 52
Nødværge.....	51
Objektiv ansvarsfrihedsgrund .....	49
Objektivt ansvar .....	10, 22
Objektivt ansvarsgrundlag .....	23
Piloteringer .....	25
Principalansvar .....	30
Professionsansvaret .....	18
Præsumptionsansvar .....	17
Regreskrav .....	34, 57
Risiko for skade .....	22, 50
Salgsværdi.....	8
Samtykke .....	49
Schutzzweck-betragtninger .....	15, 45
Schutzzweck-figur.....	48
Selvstændig rådighed over det motordrevne køretøj i egen interesse .....	28
Simpel uagtsomhed .....	16, 57
Skadelidte accepterer risiko for skade .....	50
Skadelidtes optræden indikerer et samtykke til skade .....	50
Skader, der skyldes eksplosion/brand i det motordrevne køretøjs brændstofanlæg .....	28
Skader, som motorkøretøjet forvolder ved færdselsuheld .....	28
Solidarisk ansvarlige .....	33, 39
Sqn-testen.....	36
Stiltiende.....	50
Sårbarhedsprincippet .....	41

Tab.....	6
Tilstrækkelig .....	37
Tingsforsikring.....	34, 56
Totalskade .....	8
Uagtsom.....	11, 16, 57
Uagtsomhed.....	11, 16, 57
Udgravninger .....	25
Udtrykkeligt samtykke.....	50
Ulovbestemt objektivt ansvar .....	22, 23
Urimeligt tyngende .....	55
Værditab .....	8
Årsagsforbindelse .....	36
Årsagskonkurrence .....	37
Årsagssammenhæng .....	36, 44